

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

206

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi («Narodne novine», broj 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA NASTAVNI PREDMET PRAVOSLAVNI VJERONAUK ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za nastavni predmet Pravoslavni vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum nastavnog predmeta Pravoslavni vjeronauk.

III.

Početak primjene ove Odluke stavlja se izvan snage:

- Nastavni plan i program za osnovnu školu koji se odnosi na predmet Pravoslavni vjeronauk objavljen u »Narodnim novinama«, broj: 102/06,
- Nastavni plan i program za stjecanje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije koji se odnosi na predmet Pravoslavni vjeronauk, a donesen je Odlukom o zajedničkom i izbornom dijelu programa za stjecanje srednje školske spreme u programima opće, jezične, klasične i prirodoslovno-matematičke gimnazije, klasa: 602-03/94-01-109, urbroj: 532-02-2/1-94-01, Zagreb, 2. ožujka 1994. (Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, 1994.),
- Nastavni plan i program prirodoslovne gimnazije koji se odnosi na predmet Pravoslavni vjeronauk, a koji je donesen Odlukom o nastavnom planu i programu prirodoslovne gimnazije, klasa: UP/I-602-03/03-01/0115, urbroj: 532-02-02-01/2-03-2 od 2. prosinca 2003. godine.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu prvoga dana nakon dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se za učenike 1. i 5. razreda osnovne škole i 1. razreda gimnazije od školske godine 2019./2020., za učenike 2., 3., 6. i 7. razreda osnovne škole, 2. i 3. razreda gimnazije od školske godine 2020./2021., a za učenike 4. i 8. razreda osnovne škole i 4. razreda gimnazije od školske godine 2021./2022.

Klasa: 602-01/19-01/00026

Urbroj: 533-06-19-0030

Zagreb, 18. siječnja 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA PRAVOSLAVNI VJERONAUKE ZA OSNOVNE ŠKOLE I GIMNAZIJE

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Svrha poučavanja Pravoslavnoga vjeronauka u odgojno-obrazovnom sustavu jest pružiti cjeloviti pogled na svijet i život u duhu pravoslavne predaje i iskustva vjere. Čovjek je ličnost i biće zajednice te može postojati samo u odnosu s drugom ličnošću. Kvaliteta te zajednice opisuje se u pojmovima slobode i ljubavi. Bogoslovna podloga Pravoslavnoga vjeronauka, odnosno vjerskoga odgoja i obrazovanja, jest poučavanje o Bogu kao Svetoj Trojici. Bog je Otac, Sin i Sveti Duh, zajednica ličnosti koja se zasniva na ljubavi. Zajednica Boga i čovjeka ostvaruje se u svetoj liturgiji, zajedničkom djelu svih članova Crkve koje postaje vječno jedinstvo u ljubavi. Pravoslavni vjeronauk osmišljen je kao liturgijska katehezacija čija se svrha djelovanja ne ostvaruje samo u školi, nego se nastavlja u svijetu i konkretnom životu. Ta se svrha može ostvariti tako da objektivno i sustavno potiče učenika da u svojem načinu života živi znanje koje dobiva u školi. Takav odgojno-obrazovni razvoj omogućuje da se odnos ljubavi ostvaruje slobodno i sa svakom ličnošću.

Postojanje Crkve ogleda se u euharistiji i kršćani su doživljavali sebe kao Crkvu u liturgijskom događaju prinošenja darova Bogu. Crkva je, prije svega, eshatološka zajednica, a to znači da se u povijesti prikazuje onakvom kakva će biti. To je osnova njezina identiteta, ne u onome što jest sada, nego u onome što će biti u »budućem vijeku«. Crkva se u svijetu prikazuje kao konkretna liturgijska zajednica, odnosno Tijelo Kristovo, što podrazumijeva zajednicu mnogih u Kristu. Liturgija je ikona kraljevstva Božjeg na zemlji i tko god krštenjem uđe u Crkvu, ulazi u buduće kraljevstvo Božje. Pravoslavni vjeronauk, utemeljen na vrijednostima i načelima istine i ljubavi koji proizlaze iz liturgije kao istinskoga – vječnoga načina postojanja svijeta i čovjeka, sastoji se u produbljivanju spoznajnog o vjeri, doživljajnog u vjeri i djelatnog iz vjere. Takve vrijednosti i načela usklađuju se sa zajedničkim društveno-kulturnim vrijednostima i dugoročnim odgojno-obrazovnim ciljevima.

U odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske Pravoslavni vjeronauk temelji se na empatiji, odgovornosti prema zajedničkomu društvenom dobru, prirodi, radu, sebi i drugima, čuvajući i poštujući ličnost svakog učenika. Kao dio društveno-humanističkoga područja pridonosi izgradnji osobnoga, kulturnog i vjerskog identiteta učenika koji ostvaruje vlastite potencijale, razumije sebe, druge, zajednicu, svijet i njihove suodnose te ga potiče na rad i cjeloživotno učenje.

Pravoslavni vjeronauk u javnim osnovnim i srednjim školama izborni je nastavni predmet i obavezan za one učenike koji ga izaberu te se izvodi pod istim uvjetima pod kojima se izvodi i nastava ostalih obvezanih nastavnih predmeta.

U kurikularnim i s njima povezanim dokumentima nastavni predmet Pravoslavni vjeronauk označava se korištenjem dvoslovne kratice PV.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA NASTAVNOGA PREDMETA

Pravoslavni vjeronauk u osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenik:

1. Razvija svoj osobni vjerski identitet kao aktivni član liturgijske zajednice.
2. Ostvaruje se i razvija kao cjelovita ličnost u zajednici slobode i ljubavi s ostalim članovima Crkve i društva u kojem živi. Pronalazi i gradi smisao svojega života, preuzima odgovornost za svijet oko sebe i stječe iskustvo potrebno radi aktualizacije smisla života.

3. Gradi lični odnos sa svetotrojičnim Bogom i drugim ljudima zasnovan na ljubavi i slobodi. Istodobno se osposobljava za postavljanje pitanja o cjelini i najdubljem smislu postojanja svijeta i čovjeka, o životu i smrti, slobodi te zauzima stajalište utemeljeno u iskustvu pravoslavne vjere. Osposobljava se za život u zajednici, za komunikaciju, suradnju i dijalog. Osvješćuje važnost individualnih i kolektivnih inicijativa za nadilaženje različitih socijalnih problema. Shvaća, prihvaća i poštuje različitost kultura s njihovim posebnostima.

4. Upoznaje se s crkvenom umjetnošću i drugim oblicima stvaralaštva koji proizlaze iz pravoslavnog iskustva vjere. Proučava odnos između stvaralaštva i podvižničkog etosa Crkve, a kreativnost sagledava i razvija kao izraz čovjekove bogolikosti.

5. Prepoznaje Objavu i prisutnost u svijetu kroz Krista kao Bogočovjeka koji je nositelj ikonometrije spasenja tvorevine. Upoznaje objavu Božju kroz Sveto pismo i svetu predaju.

C. STRUKTURA – ORGANIZACIJSKA PODRUČJA PREDMETNOG KURIKULUMA

Učenje i poučavanje Pravoslavnoga vjeronauka temelji se na pet koncepata: Liturgija, Crkva, Bogoslovlje i život, Podvig i umjetnost i Objava. Ovo su ključni pojmovi i staze pravoslavne teologije koje cilj ostvaruju u ličnome zajedničkom liturgisanju trojičnoga Boga i čovjeka. Koncepti su određeni pojmovima širega sadržaja zato što pravoslavni svjetonazor ne vidi čovjeka kao individuu, nego kao slobodnu ličnost okrenutu prema Bogu i drugom čovjeku u kontekstu zajedničkog postojanja. U tom je smislu svaki koncept djelomično sadržan u drugima i u skladu s tim uvjetovan njima prema načelu komplementarnosti. U ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda unutar pojedinog koncepta također je nedvojbeno njihova međusobna ovisnost. Liturgija je tako temeljni izraz zajedništva: Crkve, praktičnoga kršćanstva, vidljivoga ikoničnog prostora, primijenjenoga bogoslovlja, stvarnoga čina susreta s drugima i doksologije Objave.

Takva konceptualizacija nudi razvoj teorijske i praktične dimenzije učenja i poučavanja vjeronauka potičući kritičko razmišljanje o vjerskim, etičkim i socijalnim pitanjima današnjice te zauzimanje stajališta prema njima. Njihova je glavna uloga oblikovanje ličnosti koja odnose gradi na kršćanskim vrijednostima. Ličnost je dio vremena i prostora u kojemu živi i pronalazi aktualizirane poveznice u svakom od koncepata. Kontinuirana tematska razrada sadržaja koncepata razvija učenika kao ličnost koja je aktivni dionik zajednice koja teži eshatološkom ispunjenju povijesti u kraljevstvu Božjemu. Poučavanje i usvajanje sadržaja svakog od predviđenih koncepata utemeljuje i razvija pravoslavni liturgijski identitet ličnosti te jasniju introspekciju, samorazumijevanje i razumijevanje drugih. Liturgija je vječni vremensko-prostorni kontinuum zajedništva, a koncepti Pravoslavnoga vjeronauka u školi kao odgojno-obrazovnoj ustanovi produljuju i šire liturgijsko zajedništvo ličnosti i na druga životna područja.

Pravoslavni vjeronauk tim konceptima razvija slobodu i stvaralaštvo kao glavne značajke koje je Bog Tvorac podario čovjeku kao svojoj ikoni. Stvaranje je izraz slobode ljudskoga duha. Pravoslavno stvaralaštvo nije dio samog umjetničkog izražavanja, nego uspostavljanje ličnoga odnosa s Bogom, drugim ljudima i prirodom. Razvoj stvaralaštva omogućuje rasterećenje od strogog idealističko-kognitivnog pristupa te tako stvara raznovrsnije sklonosti kod učenika.

Koncepti su zamišljeni tako da omogućuju da učenje i poučavanje ne bude isključivo linearno, nego linearno-ciklično kako bi se pojedine teme naglasile i sistematizirale. Istodobno učeniku omogućuju izbornost i samostalni pristup izučavanju pojedinih tema, ali i otvaraju prostor mogućim modalnostima korelacije nastavnih sadržaja srodnih predmeta, naročito društveno-humanističkoga područja. Tako se sasvim izbjegava da se predviđene svetopisamske, svetotajinske, asketske, etičke ili kulturološke teme izučavaju izolirano od života Crkve.

Liturgija

Učenik razumije da središnje mjesto u životu pravoslavnoga kršćanina zauzima liturgija koja je predokus kraljevstva Božjega i bit pravoslavnog identiteta. Razvija svijest o pripadnosti liturgijskoj zajednici i potaknut je na aktivno dioništvo u Crkvi kao Tijelu Kristovu u kojemu mnogi postaju jedno. Spoznaje da su euharistijski (liturgijski) darovi cjelokupna tvorevina koja preko nas sjedinjena s

Bogom zadobiva vječno postojanje. Učenik u liturgiji identificira kristocentričnu objavu Crkve i istodobno objavu Krista u vidljivoj Kristovoj ikoni – episkopu, oko kojega se okupljaju ostale liturgijske službe, svećenici, đakoni i narod Božji – te upoznaje ikoničnost liturgijskih radnji i službi.

Učenik prosuđuje da kršćanske ideje poput ličnosti, slobode, ljubavi, jednakosti, zajedništva i odgovornosti dobivaju istinski smisao u liturgiji. Kao dionik liturgije u svijet nosi etos autentične pravoslavne duhovnosti.

Najviši je cilj Pravoslavnoga vjeronauka u liturgijskome zajedničarenju, stoga je liturgija kao koncept istodobno izvor i ušće za sve ostale koncepte.

Crkva

Učenik razumije da je Crkva narod Božji sabran na jednome mjestu oko jedne konkretne ličnosti, episkopa u euharistiji.

Izvodi zaključak da u Crkvi nitko ne može postojati sâm za sebe, bez zajednice s drugim, i da ona postoji radi spasenja cjelokupne tvorevine. Spoznaje da je liturgijsko postojanje Crkve, službe i odnos koji u liturgiji čovjek kao ličnost ima prema Bogu, drugom čovjeku i prirodi osnova njezina istinskoga i besmrtnog postojanja. Liturgijsko iskustvo kao iskustvo Crkve koje učenik živi i iz kojega dobiva svoj identitet mjerilo je istine, zato se može i logički definirati radi primjene u raznim vremenima te kao odgovor na razne životne probleme.

U ovome vjeronaučnom konceptu svi ostali koncepti Pravoslavnoga vjeronauka ostvaruju djelatnu funkciju. Njezin je krajnji ishod učenik kao neponovljiva ličnost – biće zajednice i aktivni član Crkve kao Tijela Kristova – zajednice mnogih u Kristu.

Bogoslovlje i život

Učenik razumije da je bogoslovlje nasljeđe cijele Crkve i da je razrađeno njezinim sabornim razumom. Zasnovano je na Svetome pismu i svetopredajskom iskustvu Crkve, a neosporne su istine vjere općeobvezne za kršćane.

Učenik prepoznaje da je bogoslovlje doživljeno i potvrđeno u liturgiji, u iskustvu prisutnosti Boga u Kristu. Bogoslovlje otkriva Istinu, upućuje na Put i vodi čovjeka prema dioništvu u istinskom Životu, u jedinstvu s Bogom i drugim ljudima. Uočava da je ličnost utjelovljene Riječi (Logosa) objava Istine i Života: »Ja sam put i istina i život« (Jn 14,6).

Učenik zaključuje da bogoslovlje nije spomenik kršćanske starine, nego da zahtijeva živo zamjećivanje i komentar suvremenoga čovjeka i njegova životnoga iskustva.

Razumije da se bogoslovlje suočava s temeljnim egzistencijalnim problemima čovjeka svake epohe – traganja za slobodom, za ljubavlju, za nadilaženjem smrti – i ne ostaje inertno pred pitanjima koja nameću suvremeni društveni problemi, suvremena tehnologija, umjetnost i kultura.

Podvig i umjetnost

Učenik razumije da kršćanski podvig gradi Crkvu kao liturgijsku zajednicu mnogih oko Krista i u Kristu. Podvig je odricanje sebe, svoje individualnosti i ostvarenje sebe u zajednici s drugim čovjekom, prirodom i Bogom prinošenjem tvorevine Bogu, čuvajući pri tome različitosti.

Učenik prepoznaje da je cjelokupna ikoničnost pravoslavne crkvene umjetnosti usmjerena na predstavljanje konkretnoga događaja i načina čovjekova postojanja u budućem vijeku – eshatonu, a ne samo na prisjećanje o onome što je bilo.

Učenik doživljava ikone, glazbu, živote svetih kao umjetnička djela i svjedočanstva Crkve, čovjekove vjere i podviga (ljubavi) u svetosti života. Tako se, zapravo, svijetu predstavlja konkretni odnos ljubavi prema drugom čovjeku, prirodi i Bogu.

Svrha poučavanja ovoga koncepta jest poticati učenika da teži liturgijskome rastu u vjeri i ljubavi osobnim podvigom i stvaralaštvom te aktivno živi i doživljava svoj život iz perspektive liturgije kao predokusa kraljevstva Božjega.

Objava

Učenik prepoznaje Boga kao sveprisutnoga, koji se od početka vijeka javljao ljudima kako bi objavio istine koje su potrebne za spasenje, pozivajući nas u zajednicu. Razumije da izvor te Objave nalazimo u Svetome pismu, u kojemu je u Starome i Novome zavjetu opisana povijest spasenja.

Upoznaje osobite svetopisamske ličnosti koje su izabrane od Boga, a koje su primale i bogoduho dalje predavale Njegovu Objavu u kojoj je objavljivao svoju blagu volju i providnost o svijetu.

Učenik shvaća puninu Objave u utjelovljenome Sinu Božjemu, Isusu Kristu, razumije da samo kroz Njega potpuno možemo ostvariti zajednicu s Bogom u svetoj liturgiji, koja je predokus kraljevstva nebeskoga.

Učenik upoznaje i Božju riječ koja nije zapisana – sveto predanje koje se čuva u Crkvi, prepoznaje ga kao neodvojivog od Svetoga pisma. Razumije da se Sveto pismo i sveto predanje međusobno dopunjuju i jednak su izvor vjere i istinitosti učenja.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI, SADRŽAJI I RAZINE USVOJENOSTI PO RAZREDIMA I ORGANIZACIJSKIM PODRUČJIMA

U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Pravoslavnoga vjeronauka označeni dvoslovnom kraticom PV, zatim oznakom domene, primjerice A te brojčanom oznakom ishoda unutar određene domene.

U tablicama se nalazi opis razine »dobar« usvojenosti (ostvarenosti) odgojno-obrazovnih ishoda, a detaljan opis svih četiriju razina: zadovoljavajuća, dobra, vrlo dobra i iznimna nalazi se u metodičkom priručniku.

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 1. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.1.1. Prepoznaje da je liturgija djelo svih krštenih i događaj na kojemu se vjerni okupljaju u zajednicu ljubavi.	Objašnjava da je liturgija zajedničko djelo služenja Bogu u ljubavi. Povezuje krštenje s pripadanjem Božjoj obitelji i preduvjetom za aktivno dioništvo u liturgijskoj zajednici. Nabraja dionike liturgije (episkopa, svećenika, đakona, narod Božji). Opisuje liturgijsku zajednicu kao zajednicu ljubavi, odnosno Crkvu. Daje primjer i objašnjava kako biti aktivni liturgijski dionik.	Opisuje dionike liturgijske zajednice.
OŠ PV A.1.2. Prepoznaje značenje osnovnih liturgijskih riječi potvrde i molitava te ih pjeva.	Navodi i imenuje osnovne riječi liturgijskog odgovaranja: Amin i Gospode pomiluj. Prepoznaje značenje i pjeva osnovne liturgijske riječi Amin i molitvene potvrde Gospode pomiluj. Prepoznaje važnost riječi u uspostavljanju odnosa s Bogom.	Imenuje i pjeva osnovne liturgijske riječi potvrde i molitve.
OŠ PV A.1.3. Svojim riječima opisuje darove prirode koji se prinose i svoju ulogu kao člana naroda Božjega na liturgiji kao mjestu i vremenu sjedinjenja s Kristom.	Navodi kruh i vino kao darove prirode koje prinosimo na liturgiji. Ističe kruh i vino kao tijelo i krv Kristovu. Objašnjava tko prinosi darove prirode	Opisuje darove prirode koji se prinose na liturgiji kao mjestu i vremenu sjedinjenja s Kristom.

	<p>na liturgiji; ovdje se posebno ističe uloga episkopa.</p> <p>Opisuje liturgiju kao mjesto i vrijeme sjedinjenja s Kristom, odnosno mjesto i vrijeme prinošenja darova prirode.</p> <p>Prepoznaje važnost darova prirode i ističe svoju ulogu kao onoga koji se putem darova sjedinjuje s Kristom.</p>	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: liturgija – zajednica vjernih; liturgijske pjesme; liturgijski darovi
Učenik posebno ističe episkopa kao prvoga u liturgijskoj zajednici. Sudjelovanjem na liturgiji prepoznaje dionike u liturgijskoj zajednici. Prepoznaje svoju ulogu u narodu Božjem. Učenik na različitim primjerima darivanja (predmeta, pozornosti) usvaja vrijednost darivanja kao izraza ljubavi. Kristovi darovi nama izraz su božanske ljubavi prema nama.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik u didaktičkim igrama koje vježbaju govor i lijepo obraćanje prepoznaje važnost riječi u odnosima s Bogom i ljudima.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
--------------------------	----------------	---

<p>OŠ PV B.1.1. Uspoređuje obiteljske odnose i odnose koji vladaju u Crkvi.</p>	<p>Uspoređuje članove obitelji i prijatelje koji ih okružuju s Božjom zajednicom i razumije da smo svi dio te zajednice koja se ostvaruje u Crkvi.</p> <p>Prepoznaje važnost obitelji u vjersko-društvenom životu i povezuje ju s liturgijskom zajednicom ljubavi; ilustrira obitelj i liturgijsku zajednicu.</p> <p>Opisuje Crkvu kao Tijelo Kristovo.</p> <p>Prepoznaje da Krista susrećemo u Crkvi.</p> <p>Doživljava Crkvu kao svoju obitelj i Krista koji nas voli, a obitelj kao »malu Crkvu«.</p>	<p>U kratkim crtama prikazuje odnose u obitelji i Crkvi.</p>
--	--	--

<p>OŠ PV B.1.2. Opisuje crkveni blagdan kao poseban događaj u Crkvi.</p>	<p>Prepoznaje ikone crkvenoga blagdana.</p> <p>Povezuje crkveni blagdan s ličnostima i događajima Crkve.</p> <p>Prepoznaje blagdan kao događaj zajednice vjernih na primjeru proslave Božića, Uskrsa i Svetoga Save.</p>	<p>Povezuje crkveni blagdan s liturgijskim bogoslužjem.</p>
---	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: zajednice; crkveni blagdani
Učenik opisuje ikonografske predstave blagdana. Učenik uspoređuje svetopisamsku priču o Noinoj korablji (kovčegu, škrinji) s Crkvom kao brodom spasenja i razvija osjetljivost na probleme današnjih obitelji. Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Rođenje Presvete Bogorodice, Sv. Dimitrije, Sv. Nikola, Sv. Jovan Krstitelj, Blagovijest, Sv. Kirilo i Metodije, Pedesetnica.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Stvaranje osjećaja zajedništva među učenicima pomoću didaktičkih igara (igre koje također stvaraju povjerenje), upoznavanje sa školom i crkvom kao mjestom molitve i Crkvom kao zajednicom vjernih.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
--------------------------	----------------	---

<p>OŠ PV C.1.1. Usvaja osnovnu kršćansku simboliku.</p>	<p>Upoznaje osnovne kršćanske simbole zajednice s Bogom.</p> <p>Usvaja postupak pravilnoga osjenjivanja krsnim znakom.</p> <p>Usvaja molitvu Očenaš i Bogorodice Djevo.</p> <p>Prepoznaje značaj molitve, poslušnosti i ljubavi, a u Bogu zajedničkoga Roditelja.</p>	<p>Objašnjava upotrebu kršćanskih simbola.</p>
--	---	--

<p>OŠ PV C.1.2. Povezuje Kristovo učenje o ljubavi i praštanju s vlastitim odnosom prema</p>	<p>Upoznaje Kristovu ljubav prema čovjeku.</p> <p>Objašnjava da ljubav treba pokazati</p>	<p>Prepričava obrađene priče.</p>
---	---	-----------------------------------

bližnjima i svijetu.	djelima i povezuje to s primjerima iz života. Čitajući evanđeoske i poučne priče, razvija odnos ljubavi prema drugim ljudima; na temelju Kristova odnosa prema čovjeku daje primjere za pozitivno djelovanje prema drugima.	
OŠ PV C.1.3. Daje primjere iz života za pouke iz prigodnih priča.	Upoznaje osnovne pojmove ispravnoga kršćanskog ponašanja uz prigodne poučne priče. Izražava značaj vjere u životu. Prepoznaje radost u služenju i pomaganju drugima. Objašnjava kako se Bog objavljuje kroz vjeru.	Pronalazi pouke u poučnim pričama.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: krsni znak; molitva; ljubav; vjera Koristiti se evanđeoskim pričama o Kristovoj ljubavi prema ljudima i svijetu (Milostivi Samarićanin Lk 10,30 – 37; Hristos Dobri Pastir Iv 10, 1 – 16) te poučnim pričama koje pokazuju ljubav prema Bogu, ljubav kao čovjekoljublje i ljubav prema prirodi (iz Starečnika za djecu priče: Ljubav prema neprijatelju, Grožđe ljubavi). U obradi se koristiti i poučnim pričama (u temama o poslušnosti, odnosima u obitelji, čovjekoljublju, ljubavi prema Bogu i sl.). Preporučuje se priča iz Starečnika za djecu – Moć vjere.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Pomoću maloga pravoslavnog bukvara koji bi za svako slovo imao pripadajući vjerski pojam, ponoviti i utvrditi usvojene vjerske pojmove. Koristiti scensko i ilustrativno izražavanje uz odabrane motivacijske didaktičke igre.		
D. Podvig i umjetnost		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.1.1. Izgovara sadržaje molitava i pjeva duhovne pjesme.	Opisuje pojam molitva. Prepoznaje da nam je molitvu Očenaš predao Isus Krist kao obrazac molitve. Interpretira molitvu Očenaš i Bogorodice Djevo. Pjeva duhovne pjesme.	Opisuje sadržaje molitava i duhovnih pjesama.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: molitve; duhovne pjesme Ovdje se sadržajno ostavlja učitelju na svojevoljni izbor duhovnih pjesama koje će učenici pjevati. Preporučljivo je da to bude do pet pjesama za cijelu školsku godinu. Primjeri su pjesama: Hajte deco Hristos zove, Ljudi likujte, Božić, Božić.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Učenici mogu pjevati u formi zbora. Naglasak je na njihovu zajedništvu, a ne na kvaliteti pjevanja.		
E. Objava		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.1.1. Prepričava odabrane svetopisamske priče.	Početno upoznaje svetopisamsku pripovijest o stvaranju svijeta, Kristovu rođenju i životu.	Prepoznaje i imenuje likove iz priče u osnovnim crtama.
Sadržaji Teme: svetopisamske priče Učenik početno upoznaje svetopisamske priče o stvaranju svijeta, Adamu i Evi, Noi i potopu, rođenju i uskrснуću Kristovu.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Koristiti ilustrativno izražavanje, bibliodramu. Gledati animirane filmove.		

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 2. razred – 70 sati godišnje

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.2.1. Prikazuje različite službe i predmete u liturgijskom okupljanju.	Objašnjava liturgiju kao događaj Crkve i okupljanje zajednice. Objašnjava međusobne odnose liturgijskih službi (episkop, svećenik, đakon i narod Božji) i svoju ulogu u liturgiji. Opisuje liturgijske predmete (putir, diskos, zvjezdica, koplje, kadionica, žličica...) i povezuje ih s liturgijskim službama.	Imenuje službe u liturgijskom okupljanju i liturgijske predmete.
OŠ PV A.2.2. Prikazuje dijelove liturgije i liturgijske radnje.	Navodi dijelove liturgije (proskomidija, liturgija riječi i liturgija tajne, otpust). Opisuje radnje na proskomidiji (predloženju), u liturgiji riječi (sabrane, pjevanje, mali vhod, čitanje i prozbe), liturgiji tajne (Heruvimska pjesma, veliki vhod, prinošenje darova, osvećenje i pričešće) i otpustu (blagoslov, otpust i podjela nafore). Pjeva jednostavnije liturgijske pjesme (Sveti Bože; Neka bude ime Gospodnje...).	Uz učiteljevu pomoć objašnjava dijelove liturgije i liturgijske radnje.
OŠ PV A.2.3. Prikazuje liturgiju kao najvažniji događaj Crkve i ikonu kraljevstva Božjega.	Povezuje liturgiju s drugim dolaskom Kristovim i vječnim životom. Doživljava liturgiju kao događaj spasenja i puta u vječni život.	Govori zašto je liturgija najvažniji događaj Crkve.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: liturgija kao zajednica; liturgijske službe; liturgijski predmeti; liturgijski dijelovi i radnje; liturgija i kraljevstvo Božje
Treba usporediti svjetovne i liturgijske službe. Usporediti liturgijske predmete s predmetima iz svakodnevnice uporabe.
Prikazivanje na iznimnoj razini podrazumijeva učenikov samostalni odabir načina prikazivanja (ilustracija, demonstracija itd.) Liturgijske službe obraditi s praktičnog stajališta, a u konceptu Bogoslovlje i život bit će obrađeni s teorijskog stajališta.
Poveznice s međupredmetnim temama i predmetima.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Liturgiju kao zajednicu preporučljivo je obraditi pomoću Kristove parabole o pozvanima na svadbu (Mt 22,1 – 14).
Preporučuje se da se učenici pjevanjem i pomaganjem pri oltaru aktivno uključe u liturgiju. Moguće je grafički prikazati ikoničnost liturgije uspoređujući liturgijske službe i radnje s poretkom u kraljevstvu Božjem.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.2.1. Svojim riječima objašnjava Crkvu kao zajednicu radosti u koju ulazimo krštenjem.	Objašnjava da krštenjem postajemo članovi Crkve. Opisuje Crkvu kao zajednicu s Bogom koja je potpuno drugačija od drugih zajednica. Razlikuje značenje pojmova Crkva (zajednica) i hram – crkva (mjesto okupljanja). Opisuje osnovna obilježja obiteljske krsne slave. Ističe Krista kao snagu i središte zajedništva i okupljanja u Crkvi. Naglašava da Crkva posebno radosno proslavlja blagdane i Božje ugodnike (Božić, Uskrs, Svetoga Savu).	Objašnjava Crkvu kao zajednicu radosti u koju ulazimo krštenjem.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: Crkva – krštenje i zajedništvo u Kristu i radosti; krsna slava; blagdani i Božji ugodnici
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Uzdizanje Časnoga Križa, Prepodobna mati Paraskeva, Sv. Kozma i Damjan, Vavedenje, Detinjci, Sv. Prvomučnik i arhiđakon Stefan, Sv. Maksim Ispovjedalac, Sretenje Gospodnje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenik posjećuje hram i upoznaje osnovna obilježja pravoslavnih hramova.		
C. Bogoslovlje i život		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.2.1. Opisuje službe u liturgiji i monašku službu.	Upoznaje liturgijske službe (episkop, svećenik, đakon, narod Božji) i prepoznaje njihovu povezanost. Objašnjava tko su monasi i dovodi ih u vezu s liturgijom.	Prepoznaje liturgijske službe.
Sadržaji i/ili preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Objasniti liturgiju kao događaj na koji su svi pozvani, učenik upoznaje svećeničke službe, službe monaha. Liturgijske službe obraditi s teorijskog stajališta, a u konceptu Liturgija bit će obrađene s praktičnoga.		
OŠ PV C.2.2. Objašnjava svoju službu u Crkvi kao člana naroda Božjega.	Uočava da je i sâm važan i poseban u životu Crkve. Prepoznaje svoju ulogu kao člana naroda Božjega u Crkvi.	Opisuje različite vrste služenja u Crkvi.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: liturgijske službe; monaška služba Objasniti liturgiju kao događaj na koji su svi pozvani, učenik upoznaje svećeničke službe, službe monaha. Liturgijske službe obraditi s teorijskoga stajališta, a u konceptu Liturgija bit će obrađene s praktičnoga.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Nazočiti svetog liturgiji i na primjeru odora razlikovati liturgijske službe. Ukoliko učitelj već nije svećenik, dovesti svećenika na sat i upoznati djecu s njim.		
D. Podvig i umjetnost		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.2.1. Objašnjava da životi svetih kao svjedočanstva života u vjeri imaju posebno mjesto u životu Pravoslavne Crkve.	Govori tko su sveti. Opisuje načine na koje su sveti ljudi ugodili Bogu (osobna vjera). Prepoznaje živote svetih kao svjedočanstva života u vjeri. Prepoznaje mjesto života svetih u bogoslužnom životu Crkve.	Opisuje odraz svjedočanstva vjere svetih.
OŠ PV D.2.2. Izgovara sadržaje molitava i pjeva duhovne pjesme, tropare i kondake.	Objašnjava ulogu i važnost duhovnih pjesama. Objašnjava molitvenu uporabu brojanice. Prepoznaje tropar i kondak kao kratke crkvene pjesničke forme. Kreativno izražava sadržaje duhovnih pjesama. Pjeva duhovne pjesme.	Opisuje sadržaje molitava, duhovnih pjesama, tropara i kondaka.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: život svetih – svjedočanstva vjere; molitve; duhovne i crkvene pjesme (tropar i kondak) Služeći se primjerima iz života svetih (sveti Nikola, sveti Dimitrije, sveti Sava) učenik prepoznaje ulogu molitve. Preporučena molitva za usvajanje jest molitva Anđelu čuvaru. U svrhu molitve koristiti brojanicu. Učenik interpretira tropar svoje slave. Preporučene (neobvezne) duhovne pjesme su: Hajte braćo beloј crkvi, Vitlejeme slavni grade, Slavimo te Hriste.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Živote svetih prikazati u formi stripa, plakata ili knjižice. Duhovne pjesme pjevati u zbornom obliku. Nabaviti više različitih brojanica u svrhu objašnjavanja njihove upotrebe.		
E. Objava		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.2.1. Prepričava evanđeoske priče.	Početno upoznaje evanđeoske priče. Upoznaje priče koje govore o Kristovim čudima.	Prepoznaje i imenuje likove priče u osnovnim crtama.
OŠ PV E.2.2.	Prepoznaje smirenost i poslušnost kao	Uočava značaj smirenosti i poslušnosti

<p>Obradilaže da se Bog otkriva u smirenom i poslušnom srcu i prepoznaje posebnost monaškoga puta k Bogu.</p>	<p>put k Bogu. Izražava da se Bog otkriva smirenima i poslušnima. Opisuje smirene i poslušne načine ponašanja u današnjem svijetu i ističe svojim riječima da nas te osobine vode k liturgiji. Prepoznaje put monaštva kao poseban način stjecanja smirenosti i poslušnosti.</p>	<p>te monaškoga puta.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: evanđeoske priče; smirenost i poslušnost; monaški put Preporučeni sadržaji (priče): Kristovo prvo čudo (Jn 2,1 – 11), Čudesni ribolov (Lk 5,1 – 11), Smirivanje bure (Lk 8,22 – 25), Bogati mladić (Mt 19,16 – 26), Preporučeni su sadržaji priče iz knjige Starečnik za djecu: Obučar iz Aleksandrije i Istinski velik.</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Gledati tematske biblijske animirane filmove, biblijske slikovnice. Izraditi problemske situacije u kojima su jedino smirenost i poslušnost rješenja.</p>		

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 3. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>OŠ PV A.3.1. Prikazuje liturgiju kao zajednicu ličnosti u ljubavi.</p>	<p>Opisuje liturgiju kao zajednicu ljubavi Boga, ljudi i prirode. Objašnjava pojam ličnosti i povezuje ju s ljubavlju upućujući na važnost svakog liturgijskog dionika. Objašnjava ulogu episkopa u prinošenju darova, poučavanju o vjeri i ljubavi. Izražava da je episkop ikona Kristova i da se u njegovoj ličnosti čuva jedinstvo zajednice.</p>	<p>Svojim riječima opisuje pojam ličnosti i važnost ljubavi za postojanje liturgijske zajednice.</p>
<p>OŠ PV A.3.2. Obradilaže smisao liturgijskoga teksta i pjeva liturgijske pjesme.</p>	<p>Izgovara tekst liturgijskih pjesama: Prva i druga slava te Tijelo Kristovo primite. Prepoznaje i opisuje značenje teksta liturgijskih pjesama. Pjeva liturgijske pjesme. Pjeva duhovne pjesme.</p>	<p>Prepoznaje tekst i pjeva liturgijske pjesme.</p>
<p>OŠ PV A.3.3. Prikazuje značenje i smisao stvari u euharistiji.</p>	<p>Definira tvar kao ono što pripada stvorenoj prirodi i što se preko nas treba uznijeti k Bogu. Prije svih stvari učenik navodi kruh i vino koji imaju liturgijsku uporabu. Objašnjava da su darovi prirode (tvar) darovi blagodarnosti Bogu Ocu, da pomoću tih darova liturgija preobražava svijet. Obradilaže smisao stvari u euharistiji, naglašava da je euharistija svijet u malome jer se u njoj prinosi ikonično cjelokupna tvorevina. Prikazuje euharistiju kao sjedinjenje s Bogom Ocem putem tijela i krvi Sina Božjega.</p>	<p>Objašnjava pojam euharistije i uporabu stvari u njoj.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: liturgija – zajednica ljubavi; liturgijske pjesme; euharistija</p>		

Učenik na temelju svetopisamskoga izvještaja o Adamovu grijehu shvaća što znači ne biti u zajedništvu s Bogom te da ljubav i lični odnos vode prema ispunjenju liturgijskoga zajedništva. Učenik na primjeru proizvodnje vina i kruha prepoznaje važnost stvari za ljudsko postojanje u svakodnevnoj i liturgijskoj okolini. Učitelj svojevrijedno bira duhovne pjesme. Preporučene su duhovne pjesme: Dva anđela šetaše, Oj, badnjače, badnjače, Nedelja u hramu.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Donijeti primjere liturgijskih stvari u školu (kruh, vino). Ukoliko postoji mogućnosti, umijesiti kruh u školi.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.3.1. Istražuje odnos Boga, svijeta i čovjeka u Crkvi.	Uočava da je čovjek posrednik između Boga i prirode. Upoznaje primjere služenja blišnjima. Prepoznaje da je svijet skup konkretnih vrsta živih bića koja su ujedinjena, jedna drugima potrebna te da čine veliku zajednicu ljubavi – Crkvu. Objašnjava da je svijet stvoren ljubavlju Božjom, a da smo mi pozvani čuvati ga. Objašnjava odnos Boga, svijeta i čovjeka kroz bogoslužni smisao slavljenja blagdana i svetaca (Božića, Uskrsa).	Opisuje odnos između Boga, svijeta i čovjeka u Crkvi.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: odnos Boga, svijeta i čovjeka, proslava blagdana i svetaca
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Stradanje svetoga Ivana Krstitelja, Sv. Arhangel Mihailo, Materice, Sv. Ignjacije Bogonosac, Sv. Trifun, Cvjetnica, Sv. Nikolaj Žički, Sv. Georgije, Preobraženje Gospodnje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenici mogu napraviti intervju s drugim učenicima iz škole ili anketu o tome kako ljudi doživljavaju Boga, zaboravlja li čovjek Boga, doprinosi li čovjek očuvanju svijeta.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.3.1. Ističe da je Bog iz ljubavi stvorio svijet.	Upoznaje da je Bog stvorio svijet slobodno, iz ljubavi. Prepoznaje različitost i razdijeljenost Boga, ljudi i prirode. Prihvaća da svijet ne može bez Boga i da je bez Njega smrtan.	Povezuje stvaranje s Božjom ljubavi.
OŠ PV C.3.2. Odgovorno se ponaša prema drugima i svijetu.	Usvaja ekološke teme o brizi prema Božjoj tvorevini. Prepoznaje svoju i ulogu Crkve u razvoju ekološke svijesti i djelatnosti.	Uviđa postojanje Božje brige u svom životu.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: Bog stvara iz ljubavi; čuvanje Božje tvorevine
Učenik prepoznaje vlastitu odgovornost za tvorevinu u raznim aktivnostima (skupljanje starog papira, recikliranje itd.)

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenike potaknuti na stvaranje i stvaralačko izražavanje (likovno, pisano, glazbeno) te dovesti u vezu s božanskim stvaranjem iz ljubavi. Prikazati posljedice ljudskog zagađivanja prirode u svrhu osvješćivanja potrebe za čuvanjem Božje tvorevine.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.3.1. Ističe važnost molitve i podviga u životu pravoslavnoga kršćanina.	Opisuje vrijednosti molitve, posta i pokajanja služeći se primjerima iz evanđeoskih priča. Objašnjava svrhu molitve, posta i pokajanja u odnosu prema Bogu, svijetu i blišnjemu. Povezuje molitvu, post i pokajanje s	Navodi primjere iz evanđeoskih priča i života svetih u odnosu prema molitvi, postu i pokajanju.

	likom i djelom svetoga Save.	
Sadržaji i/ili preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Istaknuti važnost molitve, posta i pokajanja na primjerima iz evanđeoskih priča, poput priče o cariniku i farizeju (Lk 18,10 – 14) te milosrdnome ocu (izgubljenom sinu – Lk 15,11 – 32). Učenik ističe ulogu svetoga Save i njegove prosvjetiteljske djelatnosti koristeći se pričama o njemu.		
OŠ PV D.3.2. Ističe da je stvaralaštvo jedan od izraza čovjekove bogolikosti.	Opisuje umjetničke izraze Pravoslavne Crkve. Opisuje temeljna obilježja crkvene umjetnosti. Opisuje različitosti izraza crkvene umjetnosti. Iskazuje poštovanje prema ikonama, cjeliva ih, slika...	Imenuje različite stilove crkvenoga umjetničkog izraza.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: molitva i podvig; stvaralaštvo u crkvenoj umjetnosti Istaknuti važnost molitve, posta i pokajanja na primjerima iz evanđeoskih priča, poput Priče o cariniku i farizeju (Lk 18,10 – 14) te Priče o milosrdnome ocu (izgubljenome sinu – Lk 15,11 – 32). Učenik ističe ulogu svetoga Save i njegove prosvjetiteljske djelatnosti koristeći se pričama o njemu.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Dogovoriti se s učenicima da pokušaju određeno razdoblje postiti uz pojačan molitveni život. Učenici trebaju usporediti djela svjetovne i crkvene umjetnosti (npr. slike i ikone), svjetovnu i duhovnu glazbu).		
E. Objava		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.3.1. Detaljno upoznaje priču o stvaranju svijeta i čovjeka.	Utvrđuje svetopisamsku priču stvaranja po danima. Prepoznaje da Bog stvara svijet iz ljubavi. Ističe da svijeta nekada nije bilo. Zaključuje da je čovjek stvoren da nalikuje Bogu.	Prepoznaje stvoreno od Boga i stvoreno od čovjeka.
OŠ PV E.3.2. Objašnjava ispravan odnos prema bližnjima na temelju odabranih novozavjetnih priča.	Upoznaje sadržaje poučnih novozavjetnih priča o Božjoj brizi za čovjeka (O milostivome ocu – izgubljenome sinu; Carinik i farizej; Lazar i bogataš (Lk 16, 19 – 31), Uskrsnuće Jairove kćeri – Lk 8, 41 – 56)). Upoznaje pravilne oblike ponašanja na temelju navedenih priča.	Ističe pouku iz obrađenih priča.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: Biblija o stvaranju svijeta; Biblijske priče o brizi Božjoj		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Božja briga o svijetu može se objasniti i starozavjetnim primjerima (Mäna u pustinji – 2. Moj glava 16, Sv. Iliju hrane gavranovi – 1 Car 17,1 – 7, Danijel i lavovi – Dan glava 6, itd.) i poučnim pričama (Neobični prosjak iz Starečnika za djecu).		

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 4. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.4.1. Identificira sebe kao aktivnog dionika konkretne liturgijske zajednice.	Stavlja sebe u odnos prema drugim dionicima liturgije kao Tijela Kristova. Pronalazi svoje mjesto u liturgijskom okupljanju. Upoznaje odnose krepost – sloboda – liturgija.	Daje primjer pripadnosti konkretnoj liturgijskoj zajednici.

OŠ PV A.4.2. Opisuje značenje liturgijskih pjesama i pjeva ih.	Spreman je za aktivnije sudjelovanje u liturgiji pjevanjem liturgijskih pjesama: Dostojno je, Blagosloven koji dolazi, Da se ispune usta naša i Vidjesmo svjetlost istinitu.	Prepoznaje smisao teksta i pjeva liturgijske pjesme.
OŠ PV A.4.3. Tumači liturgijsko jedinstvo ljudi i prirode u Kristu.	Svojim riječima objašnjava ikoničnost strukture službi i radnji u liturgiji s kraljevstvom Božjim (episkop – ikona Kristova; svećenik – ikona apostola; đakon – ikona anđela; laos – ikona svetih u kraljevstvu Božjemu).	Svojim riječima opisuje strukturu službi i radnji u liturgiji s kraljevstvom Božjim.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: liturgija – konkretna zajednica; liturgijske pjesme; liturgijsko jedinstvo

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Povezati se s parohijskom zajednicom u svrhu prepoznavanja učeničke uloge u narodu Božjemu.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.4.1. Objašnjava da je svijet stvoren da postane Crkva i živi vječno.	Prepoznaje zajednicu kao osnovu života i način postojanja ljudi. Povezuje pojam zajedništva s proslavom blagdana i svetaca Božjih (Božića, Uskrsa i Svetoga Save). Opisuje Crkvu kao zajednicu s Bogom koju biramo i u kojoj dobivamo vječno postojanje. Prepoznaje da je cilj stvaranja svijeta da svijet postane Crkva i živi vječno. Razvija svijest o životu, ali i o vječnome životu kao daru Božjemu.	Opisuje cilj stvaranja svijeta.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: cilj stvaranja je Crkva; blagdani i svetci
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Uspenije Presvete Bogorodice (Velika Gospa), Sv. apostoli Petar i Pavle, Sv. tri jerarha, Oci, Lazareva subota, Veliki četvrtak, Veliki petak, Vaznesenje Gospodnje; Sv. Vasilije Ostroški, Sv. apostol Toma, Sv. Ivan Damašćanin.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenici izrađuju plakate ili umne mape koje se tematski odnose na blagdane ili svetce.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.4.1. Tumači molitvu Gospodnju.	Usvaja pojmove iz molitve Gospodnje i može ih objasniti svojim riječima, navesti primjere i likovno obraditi.	Pronalazi primjere vezane uz molitvu Gospodnju.
OŠ PV C.4.2. Primjenjuje kršćanske kreposti.	Učenik shvaća važnost kreposnog života i pogubnost grijeha kao promašaja i izostanka istinske ljubavi. Prepoznaje i primjenjuje kreposti u kontekstu zajedništva i odnosa prema drugima. Prepoznaje značaj posta u svrhu dostizanja kreposti i na kraju sjedinjenja s Kristom kroz euharistiju. Povezuje osobnu i opću dobrobit.	Navodi primjere kršćanskih kreposti.
OŠ PV C.4.3. Objašnjava događaj prvorodnoga grijeha kao pogrešnu uporabu slobode.	Upoznaje značenje priče o prvorodnome grijehu i posljedicama pada. Prepoznaje da je grijeh promašaj cilja zbog kojeg je Bog stvorio svijet.	Upoznaje pravilnu i nepravilnu uporabu slobode.

Sadržaji
Teme: molitva Gospodnja; kršćanske kreposti; prvorodni grijeh

Produbljuje znanje o pripovijesti o prvorodnome grijehu, objašnjava da je grijeh način odbijanja zajednice s Bogom i prihvaća da je smrt, kao posljedica stvorenosti, sastavni dio stvorene prirode.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Izraditi dnevnik vrlina u kojem bi učenik vršio introspekciju. Ilustrativno i scenski obraditi priču o prvorodnome grijehu.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.4.1. Opisuje važnost ikone u životu Crkve.	Opisuje ulogu ikone u Pravoslavnoj Crkvi. Opisuje važnost Bogorodičine i Gospodnje ikone. Opisuje načine na koje prepoznajemo pravoslavnu ikonu.	Nabraja različite Bogorodičine i Gospodnje ikone.
OŠ PVJ D.4.2. Ističe da je kreposni život način kojim kršćanin teži stupiti u odnos ljubavi s Bogom i bližnjima.	Navodi kršćanske kreposti (prema Vrlinoslovu). Prepoznaje važnost kreposti kao puta ostvarivanja odnosa ljubavi s Bogom i s ljudima. Uočava posebnosti kreposnog života svetih. Prepoznaje svete kao primjere kreposnoga života i zajednice ljubavi s Bogom. Potaknut je truditi se u sebi te razviti kršćanske kreposti.	Nabraja kršćanske kreposti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Teme: ikona; kreposni život

Opisom pojedinih života svetih prepoznati važnost stjecanja kreposti u životu pravoslavnoga kršćanina.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Istaknuti posebnosti pravoslavne ikone koristeći se primjerima ikone Bogorodice Trojeručice, Bogorodice Vladimirske i drugih. Opisati vezu ikone Bogorodice Trojeručice s ličnostima (osobnostima) svetoga Ivana Damašćanina i svetoga Save.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.4.1. Prepoznaje važnost slobodnog odgovora na Kristov poziv u lični odnos – zajednicu slobode i ljubavi.	Upoznaje priče kojima Krist poziva ljude da slobodno, s vjerom i ljubavlju stupe u zajednicu s Njim. Upoznaje se sa svetima koji su se odazvali Kristovu pozivu. Povezuje priče o pozivanju apostola i slanju u svijet na propovijed s ispravnom upotrebom slobode.	Prepoznaje Kristov poziv u pričama.

Sadržaji

Teme: lični (osobni) odnos u slobodi i ljubavi; pozivanje apostola

Naglasiti da svi imaju neku vrstu apostolske misije koja je ipak izraz slobode i ljubavi.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Obraditi ishod pomoću priče o talentima (Mt 25. 14-30) i evanđeoskim izvješćima o pozivanju apostola Petra, Andreja, Jakova, Ivana, Mateja i dr.

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 5. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.5.1. Ispituje liturgisanje zajednice u Starome zavjetu.	Nabraja dionike starozavjetnoga bogoslužja. Opisuje ulogu prvosvećenika, svećenika,	Obrazlaže ulogu starozavjetnih svećenosluzitelja u prinošenju žrtve.

	levita i ostalih dionika hebrejske zajednice u bogoslužju. Opisuje odore starozavjetnih svećenosluzitelja i uspoređuje ih s današnjim odorama. Obrazlaže smisao žrtve u hebrejskome bogoslužnom životu. U analizi hebrejskoga bogoslužnog života prepoznaje liturgijske elemente.	
OŠ PV A.5.2. Istražuje bogoslužnu uporabu starozavjetnih knjiga.	Imenuje starozavjetne knjige koje se najčešće upotrebljavaju u bogoslužjima (Psaltir, parimeji – odabrani dijelovi starozavjetnih knjiga). Uz učiteljevu pomoć istražuje bogoslužnu uporabu starozavjetnoga teksta.	Ističe starozavjetne motive u bogoslužju.
OŠ PV A.5.3. Zaključuje da nam liturgija u Kristovoj žrtvi kao ispunjenju starozavjetnih žrtava daje lijek besmrtnosti.	Opisuje euharistiju kao zajednički čin prinošenja darova prirode kruha i vina. Objašnjava starozavjetno shvaćanje smrti (šeol, izraz: »I bi pribran rodu svojemu", očekivanje Mesije/Spasitelja).	Uz učiteljevu pomoć objašnjava starozavjetno shvaćanje žrtve i smrti te liturgije kao lijeka besmrtnosti.
	Prikazuje liturgijske elemente u starozavjetnom odnosu prema Bogu (uloga žrtve). Zaključuje da je liturgija u činu euharistije objava Kristove pobjede nad smrću i volje da se sjedinimo s Njim te da su darovi prirode lijek besmrtnosti, prema svetom Ignjatiju Antiohijskome.	

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: starozavjetna zajednica; stari zavjet u bogoslužju, žrtvoprinošenje
Učenik na primjeru slavljenja starozavjetnih blagdana (Pedesetnice, Sjenica itd.) može ispitati ulogu zajednice u bogoprosavljanju. Učenik na primjeru psalamskih tekstova upoznaje izvorni bogoslužni govor slavljenja Boga. Učenik na primjeru susreta između Abrahama i Melhisedeka te darivanja kruha i vina vidi prasiliku euharistije, najavu oslobođenja od smrti i pobjede nad njom. Uspoređuje starozavjetno žrtvoprinošenje i liturgijsko prinošenje darova prirode.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenike uputiti na čitanje Staroga zavjeta (knjiško izdanje ili internetske stranice koje sadrže Sveto pismo). Izraditi PPT-prezentaciju o zajednici u Starome zavjetu (učenici prikupljaju potrebne podatke i objedinjuju ih).

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.5.1. Analizira sličnosti u strukturi starozavjetne i novozavjetne Crkve.	Navodi starozavjetna okupljanja oko jedne ličnosti koja upućuju na Novi zavjet i najavljuju Krista i Crkvu. Povezuje priču o Noinoj korabli (kovčegu, škrinji) s Crkvom kao brodom spasenja. Izvodi zaključak da su starozavjetni događaji i starozavjetna Crkva ikona i prasilika okupljanja oko Krista u Crkvi.	Opisuje starozavjetne događaje koji upućuju na Krista i Crkvu.
OŠ PV B.5.2. Ističe važnost blagdana u životu pravoslavnoga kršćanina.	Objašnjava povijest nastanka Gospodnjih (posebno istaknuti Božić, Uskrs) i Bogorodičinih blagdana. Opisuje shvaćanje vremena koje sadržava sintagmu »crkvena godina« (bogoslužni godišnji krug). Prepoznaje da Crkva u povijesti živi liturgijsko vrijeme crkvene godine. Opisuje obilježja krsne slave kao	Objašnjava nastanak Gospodnjih i Bogorodičinih blagdana.

	okupljanja i obiteljskoga blagdana. Ukazuje na Svetoga Savu kao crkvenu i školsku krsnu slavu.	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: starozavjetna Crkva; blagdani
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Rođenje Presvete Bogorodice, Sv. Nikola, Sv. Ivan Krstitelj, Blagovijesti, Sv. Ilija, Pedesetnica

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Metodom Vennovog dijagrama prikazati sličnosti i razlike između starozavjetne i novozavjetne Crkve. Izraditi plakat ili urediti pano s temom Crkvene godine – blagdanima u njoj.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.5.1. Razlikuje osnovne elemente religije i kulture Staroga svijeta.	Upoznaje se s poviješću, vjerovanja i religijskim idejama starih naroda. Upoznaje se s postojanjem poganskih mitova i legenda. Imenuje pojedine religije i vezuje ih uz narode i kulture. U vjerovanju hebrejskoga naroda prepoznaje vjeru u jednoga Boga – Jahve.	Povezuje religije Staroga svijeta s pojedinim narodima i tradicijama.
OŠ PV C.5.2. Prepoznaje odgojni sadržaj i smisao starozavjetne svetopisamske povijesti i deset Božjih zapovijedi.	Upoznaje sadržaje svetopisamske povijesti. Prepričava svetopisamski opis uručenja Deset Božjih zapovijedi. Upoznaje sadržaj deset Božjih zapovijedi. Tumači Božje zapovijedi Uočava odgojni sadržaj i smisao Božjih zapovijedi. Upoznaju Kristove zapovijedi ljubavi.	Ponavlja deset Božjih zapovijedi i prepričava svojim riječima sadržaje svetopisamske povijesti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: mitologija; deset Božjih zapovijedi
Susreće pojmove: kult, religija, mit, legende, monoteizam, politeizam itd. Opisuje vjerovanja naroda: Mezopotamije, Egipta, Judeje, starih Grka i Rimljana... Preporučuje se upoznati glavna obilježja mitologije starih Slavena.
Učenik prepoznaje da je Stari zavjet »pedagog« za Krista. Razumije kako su o odnosu prema zapovijedima u Starome zavjetu ovisile sudbina i pripadnost Božjemu narodu. Zapovijedi imaju prije svega odgojni smisao, one su putokazi prema ostvarenju zajednice između Boga i ljudi.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenici izrađuju prezentaciju ili plakat o pojedinoj mitologiji. Koristiti se mitolojskim enciklopedijama i priručnicima, internetom.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.5.1. Opisuje različite oblike svetosti u Pravoslavnoj Crkvi.	Otkriva važnost svetih kao uzora za ostvarivanje zajednice s Bogom. Povezuje različite oblike svetosti s različitim načinima proslavljanja (proslave) Boga, poput proroka, pravednika, ispovjednika vjere, apostola. Objašnjava da nas na svetost poziva Isus Krist.	Nabraja pojedine oblike svetosti.
OŠ PV D.5.2. Prepoznaje važnost i ulogu starozavjetnoga stvaralaštva.	Prepoznaje starozavjetne motive u pravoslavnoj ikonografiji. Opisuje važnost svetopisamskih spisa u životu Crkve, poput Starog zavjeta i Psaltira, koji se objašnjava kao »pedagog« prema Isusu Kristu.	Otkriva ljepotu umjetničkoga stvaralaštva Staroga zavjeta.

	Ističe da Davidovi psalmi kao književno djelo pripadaju poetskom stvaralaštvu hebrejskoga naroda. Ističe bogousmjerenost života starozavjetnih ličnosti i starozavjetnoga duhovno-umjetničkog stvaralaštva.	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: svetost; starozavjetno stvaralaštvo
Primjerima iz života sv. Dimitrija i sv. Kirila i Metodija ističe osobitost i važnost različitih oblika svetosti.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Potaknuti učenike na samostalno stvaralaštvo (skulptura od glinamola, ikone, poezija) sa starozavjetnim motivima.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.5.1. Interpretira svetopisamske sadržaje Staroga zavjeta o Božjoj brizi o svijetu i čovjeku od stvaranja do dolaska Kristova.	Upoznaje Sveto pismo kao knjigu, njezin nastanak i podjelu. Upoznaje priče i ličnosti iz Staroga zavjeta: Adama, Nou, babilonsku kulu, Abrama, Jakova, Josipa, Mojsija, careve Davida i Solomona te proroke. Prepoznaje starozavjetne praslike o Kristu i Crkvi. Opisuje Božju brigu o svijetu i čovjeku. Objašnjava kako je Bog pripremao svoj narod za dolazak Sina Božjega.	Prepričava starozavjetne priče.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: starozavjetne ličnosti u pričama; proroci
Učenje i poučavanje o Božjoj brizi za svijet inkorporirano je u temu Proroci.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda
Čitati starozavjetne tekstove i interpretirati ih uz učiteljevu pomoć.

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 6. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.6.1. Istražuje liturgisanje zajednice u Novome zavjetu.	Nabraja dionike bogoslužja prvih kršćanskih novozavjetnih zajednica. Opisuje ulogu apostola, episkopa, prezvitera, đakona u liturgisanju prvih kršćanskih zajednica. Navodi Kristove riječi potvrde kruha i vina kao tijela i krvi Njegove. Prikazuje smisao tajne večere u kontekstu euharistije. Istražuje sličnosti i razlike između liturgisanja prvobitne novozavjetne i današnje zajednice.	Opisuje ulogu liturgijskih službi u prvobitnoj novozavjetnoj i današnjoj bogoslužnoj zajednici.
OŠ PV A.6.2. Istražuje bogoslužnu uporabu novozavjetnih knjiga.	Navodi novozavjetne knjige koje se najčešće upotrebljavaju u bogoslužjima (Evanđelje, Poslanice, Djela apostolska). Ističe uz učiteljevu pomoć novozavjetne motive u liturgijskom tekstu. Prikazuje u kratkim crtama sličnost i istovjetnost bogoslužnog i novozavjetnog teksta.	Ističe novozavjetne motive u bogoslužju.
	Istražuje bogoslužnu uporabu	

	novozavjetnog teksta. Izražava svoju ulogu u liturgijskim čitanjima (kao mogući čitatelj i kao slušatelj). Prihvaća poučnu vrijednost novozavjetnih tekstova.	
OŠ PV A.6.3. Zaključuje da je liturgijski život izraz slobodnog dioništva u tajni Kristovoj.	Opisuje liturgijski život u Kristu i sadržaj izraza tajna Kristova. Daje primjere liturgijskoga života. Prikazuje smisao slobode u liturgijskom životu. Prikazuje tajnu Kristovu kao izraz slobodne Božje volje. Povezuje liturgijski život sa shvaćanjem tajne Kristove i kraljevstvom Božjim.	Prikazuje liturgijski život i tajnu Kristovu.

Sadržaji
Teme: novozavjetna zajednica; novozavjetne knjige u bogoslužju; liturgijski život u Kristu

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik ilustrira novozavjetnu zajednicu radom u skupini. Predlaže nacrt igrokaza o tajnoj večeri i novozavjetnom bogoslužju te sudjeluje u njemu. Učenik na primjeru uporabe crkvenoga kalendara pronalazi određeno liturgijsko čitanje bogoslužnih knjiga Evanđelja i Apostola. Napisati esej na temu »Sa svojom slobodom ostvarit ću...«. Učenik raspravlja o međuučeničkim i općenito međuljudskim odnosima s obzirom na pitanje slobode (koliko sam slobodan u obitelji, školi, Crkvi, društvu). Učenik u raspravi o slobodi razlikuje božansku i čovječju slobodnu volju te slobodu kao ikonu Božju i izbor.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.6.1. Zaključuje da je Crkva Kristova objavljena silaskom Svetoga Duha na apostole.	Navodi Crkvu u Jeruzalemu kao prvu liturgijsku zajednicu nakon Uzašašća Gospodnjeg kad je Duh Sveti u obliku ognjenih jezika sišao na apostole, na temelju Djela apostolskih. Objašnjava osobitosti svjedočenja vjere u ranoj Crkvi. Opisuje u kratkim crtama progone kršćana i kršćanske Crkve do Milanskog edikta i uspoređuje sa stanjem kršćanskih zajednica u svijetu.	Objašnjava da je blagdan silaska Svetoga Duha na apostole rođendan Crkve.
OŠ PV B.6.2. Opisuje sadržaj i smisao blagdana i proslave svetaca.	Nabraja blagdane Gospodnje i Bogorodičine. Prepričava sadržaj blagdana (Božića i Uskrsa). Ističe pouke u životima svetaca i objašnjava razlog njihova slavljenja.	Objašnjava sadržaj blagdana i slavljenja svetaca u odnosu na liturgiju.
OŠ PV B.6.3. Istražuje Crkvu kao zajednicu čovjeka i stvorene prirode s Bogom.	Objašnjava da je Crkva jedinstvo mnogih s Bogom preko jednoga, prvog u liturgiji – episkopa kao ikone Kristove.	Opisuje Crkvu kao zajednicu čovjeka i stvorene prirode s Bogom.
	Prepoznaje da je Crkva ostvarenje tajne Kristove kao cilja stvaranja svijeta. Izvodi zaključak da se u ličnosti Kristovoj ostvaruje zajednica s Bogom, drugim ljudima i prirodom, na što upućuje liturgijski način postojanja Crkve.	

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: objavljena Crkva i sloboda kršćana; blagdani i svetci; Crkva – zajednica Boga, čovjeka i prirode
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje blagdana i svetaca: Uzdizanje Časnoga Križa, Prepodobna mati Paraskeva, Sv. Kozma i Damjan, Vavedenje, Detinjci, Sv. prvomučenik i arhiđakon Stefan, Sv. Maksim Ispovjedalac, Sretenje Gospodnje.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Izraditi vremensku crtu s temom slobode kršćana od objavljene Crkve do Milanskoga edikata. Ilustrativno prikazati podjelu blagdana.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>OŠ PV C.6.1. Otkriva Kristovu tajnu kao tajnu spasenja svijeta i čovjeka.</p>	<p>Upoznaje se s evanđeoskim izvještajima o Gospodu Isusu Kristu. U opisima Kristovih čuda prepoznaje ljubav Božju. Ističe uskrsnuće Kristovo kao središnji događaj vjere. Obrazlaže povezanost između tajne večere i svete liturgije, a u događaju silaska Svetoga Duha na apostole prepoznaje rođenje Crkve. Tumači tekst Nicejsko-carigradskoga simbola vjere. Upoznaje se s bogoslovnim temama Ekumenskih koncila. Prepoznaje značaj Kapadocijskih otaca.</p>	<p>Opisuje Krista kao spasitelja.</p>
<p>OŠ PV C.6.2. Proučava različita socijalna i etička pitanja društva u kojem živi.</p>	<p>Upozorava na problem siromaštva, gladi i (ne)pravedne raspodjele dobara. Razgovara i trudi se pronaći rješenje za pravedniji svijet u skladu s evanđeoskim naukom. Prepoznaje oblike borbe za socijalnu pravdu. U evanđeoskom kontekstu upoznaje relaciju: ljubav – pravda. Upoznaje značenje pojma dostojanstvo ličnosti.</p>	<p>Prepoznaje različite društvene probleme u društvu u kojemu se kreće i živi.</p>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: tajna Kristova; simbol vjere; kršćanska etika i društvo
Učenik upoznaje novozavjetne tekstove o rođenju i uskrsnuću Kristovu, o događaju Pedesetnice i tekst Nicejsko-carigradskoga simbola vjere.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Tumačiti tekst Simboli vjere i usvojiti ga napamet.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>OŠ PV D.6.1. Otkriva da je monaštvo odraz izrazito podvižničkoga načina života u Pravoslavnoj Crkvi.</p>	<p>Prikazuje u kratkim crtama začetak i razvoj monaštva. Opisuje osnove monaškoga podvižničkog etosa – monaški zavjet i podvižnički život. Otkriva vrijednost monaštva kao odraza sabornosti Pravoslavne Crkve. Povezuje monaštvo i život svetoga Save.</p>	<p>Opisuje oblike i stupnjeve monaštva.</p>
<p>OŠ PV D.6.2. Objašnjava ulogu bogoslužnih knjiga u Pravoslavnoj Crkvi.</p>	<p>Opisuje podjelu bogoslužnih knjiga. Ističe važnost sadržaja bogoslužnih knjiga u liturgijskoj praksi Crkve. Nabraja liturgijske bogoslužne knjige. Raspoređuje bogoslužne knjige prema njihovoj namjeni u bogoslužnom životu Crkve.</p>	<p>Nabraja liturgijske bogoslužne knjige.</p>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: monaštvo; bogoslužne knjige
Učenik otkriva vrijednost Svete Gore kao obrasca monaškoga života u suvremenom svijetu.
Učenik otkriva bogatstvo bogoslužnog života Pravoslavne Crkve koristeći se primjerima bogoslužnih knjiga poput Službenika, Časoslova, Trebnika, notnih zbornika.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Gledati dokumentarni film o Svetoj Gori uz analizu monaškoga života. Pročitati ulomke iz monaško-asketskih knjiga poput Starečnika.

E. Objava		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.6.1. Objašnjava dublje značenje evanđeoskih priča.	Upoznaje se s novozavjetnim spisima, njihovim piscima. Usvaja novozavjetne sadržaje i ličnosti. Otkriva Krista kao istinitog Boga i istinitog čovjeka, usvaja njegova učenja. U evanđeoskim pričama (Kristova čudesa, Besjeda na gori, Novozavjetne zapovijedi ljubavi) pronalazi pouke koje može primijeniti u životu.	U osnovnim crtama prepričava evanđeoske priče.
OŠ PV E.6.2. Istražuje društveno-politički i povijesno-geografski kontekst novozavjetnih događaja.	Upoznaje se s predanjima kojima se dopunjuje svetopisamski sadržaj. Analizom svetopisamskih tekstova upoznaje se sa svetopisamskom arheologijom, geografijom, topologijom, poviješću itd. Istražuje društvene prilike i skupine u Kristovo vrijeme.	Uz učiteljevu pomoć opisuje društveno-politički i povijesno-geografski kontekst novozavjetnih događaja.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: evanđeoske priče; novozavjetni svijet		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Tumačenje evanđeoske priče staviti u kontekst suvremenosti. Služiti se biblijskim priručnicima i mapama.		

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 7. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.7.1. Povezuje vrste i smisao bogoslužja, uporabu i smisao odora.	Nabraja i opisuje vrste bogoslužja u sklopu godišnjeg i dnevnog ciklusa (večernje, malo povečerje, polunoćnica, časovi, jutrenje, liturgija). Navodi dijelove episkopskih, svećeničkih i đakonskih odora. Prikazuje odore na različite načine (ilustrativno, opisno itd.). Komentira i utvrđuje sadržaj i smisao bogoslužja i odora.	Prikazuje vrste bogoslužja i odora.
OŠ PV A.7.2. Istražuje svetotrojična svjedočanstva u liturgijskome tekstu i objašnjava zašto je liturgija svetajna Crkve.	Nabraja tekstno spominjanje Svete Trojice u liturgiji (vozglas i molitve). Opisuje smisao svetotrojičnih liturgijskih svjedočanstava i smisao svete tajne u kontekstu liturgije. Prikazuje liturgiju kao svetajnu Crkve, u kojoj sve tajne ostvaruju svoj smisao. Uz učiteljevu pomoć istražuje svetotrojična svjedočanstva u liturgiji i zaključuje da je liturgija svetajna Crkve.	Komentira svetotrojična liturgijska svjedočanstva i opisuje liturgiju kao svetajnu Crkve.
OŠ PV A.7.3. Brani stajalište da je liturgijski život izraz zajedništva i ljubavi prema svim ljudima.	Opisuje liturgijski život i njegove utjecaje u životu pojedinca i zajednice. Daje primjere mogućih posljedica liturgijskog života s obzirom na zajedništvo i ljubav.	Ispituje smisao liturgijskoga života.

	<p>Ispituje smisao liturgijskog života u svakodnevi.</p> <p>Dovodi u vezu sadržaj i smisao pojmova zajedništva i ljubavi s liturgijskim životom.</p> <p>Raspravlja o posljedicama liturgijskog života u svakodnevi.</p> <p>Zastupa mišljenje da je liturgijski život život u zajednici i življenje odnosa ljubavi prema svim ljudima.</p>	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: bogoslužja i odore; Sveta Trojica u liturgiji; liturgijski život

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Posjetiti hram i upoznati vrste bogoslužja i odora u prostoru hrama.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.7.1. Ističe da je Crkva na Ekumenskim koncilima rješavala probleme s kojima se susretala tijekom povijesti; prikazuje povijesni ustroj crkvene jerarhije u Pravoslavnoj Crkvi.	<p>Navodi da je Simbol vjere ustanovljen na Ekumenskim koncilima.</p> <p>Zaključuje da su Ekumenski koncili izraz jedinstva Crkve Kristove.</p> <p>Razlikuje stupnjeve svećenstva i svećenomonaštva.</p> <p>Opisuje povijest nastanka pojedinih činova u Crkvi.</p> <p>Opisuje povijest Srpske pravoslavne Crkve i pomjesnih Pravoslavnih crkava.</p>	<p>Daje primjere hereza i problema koje je Crkva rješavala na Ekumenskim koncilima.</p> <p>Razlikuje stupnjeve svećenstva i svećenomonaštva.</p>
OŠ PV B.7.2. Zaključuje da se udjelom u svetim tajnama Crkve naš život i svi njegovi elementi vode u lični odnos s Bogom.	<p>Objašnjava smisao svetih tajni u kontekstu liturgije.</p> <p>Prepoznaje krštenje i miropomazanje kao tajne ulaska u Crkvu.</p> <p>Razvija svijest o važnosti ličnoga sudjelovanja u svetotajnskome životu Crkve.</p> <p>Objašnjava da su liturgijske proslave svetaca i blagdana (Božića, Uskrsa) svetotajnske proslave.</p> <p>Prepoznaje svete tajne u životu svetaca.</p>	<p>Opisuje svetotajnski život Crkve.</p>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: ekumenski koncili i povijest Pravoslavne Crkve; svete tajne; blagdani i svetci
Na temelju opisa svetih tajni učenik zaključuje da je Crkva sa svetim tajnama prisutna u čovjekovu životu od njegova rođenja: krštenje kao duhovno rođenje, vjenčanje i brak kao odnos između Krista i Crkve, briga Crkve za bolesne u jeleosvećenju, pokajanje kao vraćanje u naručje Očevu, pričešće kao vrhunac svetotajnskoga života, svećenstvo kao oltarsko služenje.
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Sv. Arhanđel Mihailo, Sv. Ignjacije Bogonosac, Sabor Presvete Bogorodice, Sv. Trifun, Cvjetnica, Sv. Nikolaj Žički, Sv. Georgije

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.7.1. Objašnjava svetopisamska, svetootačka i liturgijska svjedočanstva o Svetoj Trojici.	<p>Upoznaje svetootačka svjedočanstva o Svetoj Trojici.</p> <p>Objašnjava svojstva svake osobe Svete Trojice.</p> <p>Nabraja liturgijske i bogoslužne simbole trojičnoga Boga.</p>	<p>Citira svetopisamska, svetootačka i liturgijska svjedočanstva o Svetoj Trojici.</p>
OŠ PV C.7.2. Istražuje relacije: vjera – ljubav – znanje.	<p>Opisuje značenja pojmova: vjera, znanje, ljubav, bogospoznaja.</p> <p>Povezuje relacije ovih pojmova.</p> <p>Objašnjava smisao tvrdnje: »Vidio si brata svoga, vidio si Boga svoga!«</p>	<p>Povezuje osnovna obilježja svetopisamskoga i svetootačkoga poimanja bogospoznaje.</p>

	Dovodi u vezu znanost i vjeru te naglašava veliku važnost znanosti u suvremenom životu. Raspravlja o graničnim pitanjima vjere i znanosti, uporabi tehnologije.	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: svetotrojična svjedočanstva; vjera i znanje

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Upoznati relevantne svetopisamske citate:
»Ako li neko misli da nešto zna, još ništa nije saznao što treba znati; a ako neko ljubi Boga, toga je Bog poznao.« (1. Kor 8, 2 – 4)
»(...) Koji ne ljubi, ne poznade Boga; jer Bog je ljubav.« (1. Iv 4,8)
»Boga niko nikada nije vidio: ako ljubimo jedni druge...« (1. Iv 4,12)
Istražiti sadržaj teksta Himne ljubavi i svetopisamskog shvaćanja prema kojemu je srce organ spoznaje Boga: »Srce mi čisto sazda, Bože ...« (Ps. 50) i »Blaženi čisti srcem, jer će Boga vidjeti ...« (Mt 5,8) i povezati ih s romanom Mali princ.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.7.1. Ističe liturgijski karakter pravoslavne molitve i ličnoga molitvenog života.	Opisuje ulogu brojanice u molitvenom životu. Koristi se primjerima iz života svetih kojima potvrđuje neodvojivost molitvenoga života od liturgije. Opisuje da se karakter molitve otkriva u zajedničkoj službi. Opisuje da je liturgija središte molitvene prakse. Opisuje krsnu slavu kao događaj obitelji – Crkve u malome. Objašnjava važnost u životu svetoga Save.	Opisuje različite izraze molitvenog života.
OŠ PV D.7.2. Ističe da je crkvena umjetnost utemeljena na odlukama ekumenskih i pomjesnih sabora.	U kratkim crtama prikazuje osnovnu podjelu pravoslavne umjetnosti. Opisuje liturgijsku osnovu pravoslavne umjetnosti kao ikone budućega carstva Božjega. Objašnjava ulogu odluka Ekumenskih koncila u oblikovanju pravoslavne umjetnosti. Uspoređuje različite stilove crkvene umjetnosti i likovnoga prikazivanja Svete Trojice.	Opisuje liturgijsku osnovu pravoslavne umjetnosti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: molitveni život; crkvena umjetnost

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Potaknuti učenike na stvaranje molitvenoga pravila i iskazivanje poštovanja prema izrazima crkvene umjetnosti.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.7.1. Objašnjava primjere Objave Svete Trojice u Svetome pismu.	Upoznaje svetopisamska svjedočanstva o Objavi Svete Trojice. Prepoznaje javljanja Svete Trojice u Starome i Novome zavjetu.	Navodi svetopisamske sadržaje Objave svetotrojičnoga Boga.

Sadržaji
Teme: Sveta Trojica u Bibliji

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Na osnovu biblijskih odlomaka iskazati odnos među Svetom Trojicom.

Osnovna škola, Pravoslavni vjeronauk, 8. razred – 70 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV A.8.1. Utvrđuje smisao i uporabu liturgijskih predmeta.	Nabraja i opisuje liturgijske predmete (putir, diskos i druge). Objašnjava smisao i uporabu liturgijskih predmeta. Prikazuje liturgijske predmete. Utvrđuje sadržaj i smisao liturgijskih predmeta u kontekstu euharistije.	Objašnjava uporabu liturgijskih predmeta.
OŠ PV A.8.2. Utvrđuje sadržaj i smisao dijelova liturgije, liturgijskih radnji i molitava, utvrđuje smisao liturgijskih pjesama i pjeva ih.	Razlikuje dijelove liturgije (proskomidija, liturgija riječi i liturgija tajne). Navodi i objašnjava smisao svećeničkih radnji tijekom proskomidije (prinošenje i priprema darova, spominjanje članova Crkve pri vađenju čestica). Opisuje smisao svetopisamske riječi u sklopu liturgije. Navodi i tumači dijelove liturgije riječi (vozglas, velika jektenija, antifoni, blaženstva, mali vhod, tropari, čitanje Apostola i Evanđelja, molitva usrdnog moljenja, otpust oglašanih). Navodi i tumači osnovne dijelove liturgije tajne: Heruvimska pjesma, veliki vhod, jektenija, cjelov ljubavi, Simbol vjere, prinošenje svetih darova, Trisveta pjesma, priziv Svetoga Duha, prinošenje darova kruha i vina, molitveni spomen i zajednica u euharistiji s Bogorodicom i ostalim članovima Crkve, molitva Gospodnja, sveto pričesće, blagodarenje i otpust). Raspravlja o sadržaju i smislu liturgijskih radnji i molitava i utvrđuje ih. Navodi liturgijske riječi potvrde, molitve i pjesme (Amin, Gospodi pomiluj, antifoni, Trisveta pjesma, Mi koji heruvime, kanon euharistije, Videsmo svetlost istinsku, Da se ispune usta naša, Neka bude ime Gospodnje). Pjeva liturgijske pjesme i utvrđuje poznavanje smisla teksta.	U kratkim crtama prikazuje sadržaj dijelova liturgije i smisao liturgijskih radnji. Prepoznaje smisao liturgijskih pjesama i pjeva ih.
OŠ PV A.8.3. Istražuje ikoničnost liturgijskoga prostora, povijesni razvoj liturgijske forme i zaključuje da liturgija ima vječno značenje.	Nabraja i opisuje glavne dijelove hrama (oltar, naos, pripravata) imajući na umu njegovu povijesnu pozadinu, bogoslužnu uporabu, smisao i ikoničnost. Dovodi u vezu liturgijski prostor s načelom: »Gdje je episkop, tu je sveta euharistija.« Upoznaje proces povijesnoga oblikovanja današnje liturgijske forme i razgovara o tome. Nabraja i opisuje koje se liturgije služe u Pravoslavnoj Crkvi (Bazilija Velikoga Ivana Zlatoustog i dr.). Raspravlja o važnosti liturgije u životu pravoslavne ličnosti.	U kratkim crtama prikazuje glavne dijelove liturgijskoga prostora i osnovne etape razvoja kršćanskoga bogoslužja. Ističe važnost svete liturgije za život kršćana danas i prvih stoljeća kršćanske ere.

	Uspoređuje život prvih i današnjih kršćana u kontekstu liturgijskoga života.	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: liturgijski predmeti; podjela liturgije; liturgijske pjesme; liturgijski prostor i život
Učenik posebno ističe oltar kao središnje mjesto prinošenja darova prirode kruha i vina (tijela i krvi Kristove). U opisivanju povijesnih oblikovanja liturgijskih forma učenik upoznaje prvotno karizmatično liturgisanje i liturgijske forme u kontekstu kršćanske slobode u četvrtom stoljeću.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Posebno se naglašava učenička uloga u svetoj tajni pričešća. Gledati dokumentarnu seriju Liturgija. Preporučuje se odvesti učenike u hram ili napraviti (iskoristiti postojeće) njegov vizualni prikaz (posebno interijera).

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV B.8.1. Objašnjava kako je liturgijsko okupljanje izraz Crkve kao Tijela Kristova.	Opisuje Crkvu kao konkretnu liturgijsku zajednicu koja je preko njezina načelnika Krista u zajednici s Bogom Ocem. Uspoređuje odnos među članovima Crkve s povezanošću udova u ljudskome tijelu. Izvodi zaključak da je Crkva Tijelo Kristovo jer je Kristova ličnost nositelj postojanja stvorene prirode koja postoji kao zajednica mnogih u Kristu. Izvodi zaključak da je bit proslave blagdana i svetaca u liturgijskom okupljanju.	Otkriva da se Crkva kao Tijelo Kristovo pojavljuje u liturgiji.
OŠ PV B.8.2. Zaključuje da je kraljevstvo Božje uzrok postojanja Crkve i povijesti.	Objašnjava da je Bog stvorio svijet kako bi on postao Crkva. Prepoznaje da je liturgijsko postojanje Crkve ikonično postojanje carstva Božjega u povijesti koje je istodobno dar Božji i povijesni događaj koji ostvaruju ljudi.	Definira cilj stvaranja svijeta.
	Zaključuje da uzrok postojanja svijeta nije u prošlosti, nego u budućnosti, u budućem događaju koji se još nije zbio, ali ostvaruje se tijekom povijesti (u Crkvi kao konkretnoj liturgijskoj zajednici).	

Sadržaji
Teme: Crkva kao Tijelo Kristovo; blagdani i sveti, kraljevstvo Božje
Preporučeni sadržaji za učenje i poučavanje: Uspenije Presvete Bogorodice, Sv. apostoli Petar i Pavle, Sv. tri jerarha, Lazareva subota, Veliki četvrtak, Veliki petak, Vaznesenje Gospodnje; Sv. Vasilije Ostroški, Sv. apostol Toma, Sv. Ivan Damašćanin, Sv. Justin Čeljski

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Tumačiti novozavjetne Kristove parabole o kraljevstvu Božjem.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV C.8.1. Objašnjava da se čovjek ostvaruje kao ličnost jedino u zajednici s Bogom i drugim čovjekom.	Razlikuje osnovna obilježja kršćanskoga etosa. Ističe važnost novozavjetnih zapovijedi o ljubavi. Preispituje značenja pojma slobode. Objašnjava da je grijeh promašaj čovjekova i zloupotreba slobode. Objašnjava zašto se smrt naziva posljednjim neprijateljem. Istražuje osnove kršćanskoga poimanja	Opisuje osnovna obilježja pravoslavnoga poimanja ličnosti i kršćanskoga etosa.

	čovjeka kao ikone Božje. Objašnjava pojam identiteta. Opisuje pravoslavno poimanje osobnosti.	
OŠ PV C.8.2. Ističe slobodu vjeroispovijesti kao jedno od osnovnih, temeljnih i ljudskih prava.	Upoznaje velike svjetske religijske sustave i njihov doprinos sveukupnoj civilizaciji. Istražuje učenja i osnovna obilježja vjerskih zajednica iz vlastite okoline (kršćanstvo, judaizam, islam). Upoznaje Katoličku Crkvu i tradiciju reformacije. Uspoređuje tekst Opće deklaracije UN-a o pravima čovjeka i povezuje ga s tekstem Milanskoga edikta o slobodi vjeroispovijesti. Obrazlaže pojavu i osnove ideje ekumenskoga pokreta. Razlikuje pojam tolerancija i ljubav prema drugome čovjeku.	Opisuje osnovna obilježja i vjerska učenja kršćanskih Crkava (Katoličke, protestanskih i dr.), islama i judaizma.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: ikona i ličnost, sloboda vjeroispovijesti; druge vjerske zajednice
Učenik imenuje ljubav kao najvažnije iskustvo života. Prepoznaje ljubav i slobodu kao osnovna obilježja kršćanske etike. Istražuje značenja savjesti, motiva i autoriteta u čovjekovu etičkom životu. Tumači značenje citata: »Sve mi je dozvoljeno, ali nije mi sve na korist. Sve mi je dozvoljeno, ali ne dam da išta ovlada mnome.« (1. Kor 6,12) U Kristovu etosu učenik prepoznaje savršeni ljudski etos i ostvarenje čovjeka kao ličnosti. Suprotno Adamu, koji je želio postati ravan Bogu mimo Boga (tragedija grijeha i smrt), Krist je ponizio sebe i postao čovjek. Učenik ističe uzajamnu ljubav među ljudima i važnost bližnjega u svojem životu.

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Posjetiti katoličku ili protestantsku crkvu ili džamiju.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV D.8.1. Utvrđuje da je svetost kršćanskoga života neodvojiva od liturgijskoga života.	Potvrđuje da je liturgija središte života Crkve. Zaključuje da je etos kršćanskih svetih – liturgijski etos carstva Božjega. Povezuje svetost kršćanskoga života sa životom svetoga Save.	Opisuje važnost i ulogu kršćanskoga podviga u ostvarenju čovjeka kao ličnosti.
OŠ PV D.8.2. Ističe liturgiju kao izvor umjetničkog stvaralaštva arhitekture Pravoslavne Crkve.	Opisuje obilježja i razvitak pravoslavnoga hrama. Opisuje podjelu pravoslavnoga hrama. Objašnjava da je osnivanje i podizanje pravoslavnoga hrama povezano s određenim pravilima i obredima – episkopski blagoslov, postavljanje svetih moći, osvećivanje antiminsa. Opisuje pravoslavni hram i bogoslužje kao sintezu pravoslavnoga umjetničkog stvaralaštva. Opisuje liturgijsku osnovu unutrašnjosti pravoslavnoga hrama kao predokusa carstva Božjega.	Opisuje osnovna obilježja i podjelu pravoslavnoga hrama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: svetost i liturgija, stvaralaštvo i liturgija

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Posjetiti pravoslavni hram u svojoj parohiji. Analizirati njegova bogoslužna obilježja. Koristiti se opisom srpskih pravoslavnih manastira Pečke patrijaršije, Žiče, Ravanice, utvrditi znanje o pojedinim stilovima pravoslavne arhitekture poput raškoga, moravskog i vardarskog. Navesti i opisati pravoslavne manastire u Republici Hrvatskoj.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
OŠ PV E.8.1. Povezuje evanđeoske poruke s konkretnim primjerima iz života.	Učenik aktualizira pouke evanđeoskih priča (o carstvu Božjem, cariniku i farizeju, bludnome sinu, Zakheju i sl.). Povezuje izabrane odlomke iz evanđelja i poslanica s konkretnim primjerima iz suvremenoga života.	Samostalno opisuje odabrane evanđeoske priče.
OŠ PV E.8.2. Objašnjava Božju prisutnost u svijetu i Crkvi.	Objašnjava Božju prisutnost u svijetu putem znakova poput čudotvornih ikona, moći i sl. Zaključuje da je Bog neprestano prisutan u Crkvi.	Opisuje neke od primjera Božje prisutnosti u svijetu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: evanđeoske priče; Božja prisutnost Učitelju se ostavlja autonomija da izabere još sadržaja koji obuhvaćaju evanđeoske priče.		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Raspravljati o fenomenu čuda. Gledati dokumentarne filmove koji svjedoče o Božjoj prisutnosti.		

Srednja škola, Pravoslavni vjeronauk, 1. razred – 35 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV A.1.1. Objašnjava zašto je postojanje u liturgijskoj zajednici način kršćanskoga postojanja i djelovanja te djeluje kao član liturgijske i parohijske zajednice.	Objašnjava čovjekovu potrebu za postojanjem u zajednici i načinima za ostvarivanje zajednice. Određuje kršćanski identitet kao pripadnost konkretnoj liturgijskoj zajednici. Prepoznaje svoje mjesto u parohiji kao lokalnoj zajednici i u skladu s tim prisustvuje liturgijskim okupljanjima. Raspravlja o tome što ako se kršćanin odvoji od zajednice.	Objašnjava da je način kršćanskoga postojanja i djelovanja postojanje u liturgijskoj zajednici. Želi se uključiti u život parohijske zajednice.
SŠ PV A.1.2. Potvrđuje da se dioništvom na liturgiji stupa na put bogospoznaje i djeluje na taj način.	Raspravlja o pravoslavnome shvaćanju Crkve kao liturgijske zajednice. Obrazlaže da je liturgija središte kršćanskoga života zato što u njoj stupamo u najprisniji odnos s Bogom. Stavlja u odnos liturgiju i podvig kao put bogospoznaje i vjeru kao način života. Zaključuje da podvig ispunjenje nalazi u liturgiji.	Traži objašnjenja o odnosu podviga, sudjelovanja u liturgiji i bogospoznaja.
SŠ PV A.1.3. Razlikuje akademsko »znanje o Bogu« od bogospoznaje i predokusa kraljevstva Božjega u liturgiji.	Uspoređuje lični doživljaj Boga u liturgiji i teorijsko (akademsko) znanje o Bogu. Ističe liturgiju kao izvor spasenja jer se u njoj ostvaruje punina zajednice s Bogom. Prihvaća da je sudjelovanje na liturgiji istinski način bogospoznaje.	Samostalno procjenjuje akademsko »znanje o Bogu« i bogospoznaju kao predokus kraljevstva Božjega u liturgiji.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: liturgijska zajednica i kršćanski identitet; praktična teologija i akademska teologija		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda Raspravu o tome što se događa ako se kršćanin odvoji od konkretne liturgijske zajednice treba usmjeravati na zaključak da on ne može postojati mimo zajednice Crkve koja se pojavljuje u liturgiji. Učenik tumači izreku: »Jedan kršćanin – nijedan kršćanin.«		

Učenik ističe da je liturgija istodobno put prema bogopoznanju i put bogospoznaje. Učenike treba upućivati i na primjere monaha podvižnika i drugih svjedoka vjere koji su ispunjenje svojeg puta pronašli u sjedinjenju s Bogom u liturgiji. Preporučuje se činiti to na temelju liturgijskih tekstova i konkretnih primjera.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV B.1.1. Tumači povijest nastanka Crkve Kristove.	Opisuje prvu kršćansku Crkvu kao tajno okupljanje kršćana radi lomljenja kruha. Navodi kako su prvi kršćani imali Crkvu iako nisu imali hramove. Razlikuje Crkvu kao euharistijsku zajednicu od hrama kao mjesta u kojem se vrši bogoslužje.	U kratkim crtama prikazuje povijest nastanka Crkve.
SŠ PV B.1.2. Zaključuje da je Crkva blagodatna zajednica Boga i vjernih koja se ostvaruje u svetoj liturgiji.	Objašnjava da se pripadnost Crkvi oduvijek izražavala sudjelovanjem na euharistijskom okupljanju. Prihvaća Crkvu kao prostor za ostvarivanje svoječnosti u zajedničarenju s bližnjima i trojičnim Bogom koji postaje izvor i punina njegova života. Zaključuje da kršćana nema mimo Crkve jer kršćanin postoji ponajprije kao član konkretne liturgijske zajednice (parohije).	Opisuje da se Crkva kao zajednica Boga i čovjeka ostvaruje u liturgiji.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Teme: kršćanstvo – Crkva kao zajednica; pripadnost Crkvi i parohijski život Crkve

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenike treba upućivati na sudjelovanje u parohijskom životu Crkve.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV C.1.1. Objedinjuje svjedočanstva svetopisamskoga i svetootačkoga poimanja vjere te povezuje vjeru i nevjerovanje s čovjekovim slobodnim izborom.	Istražuje pojam vjere u Boga u Starome i Novome zavjetu. Preispituje fenomen ateizma i agnosticizma. Ocjenjuje relacije: vjera – znanje, vjera – bogospoznaja, vjera – čuda, vjera – povjerenje, vjera – ljubav. Prihvaća vjeru kao slobodni izbor puka koji vodi k Bogu.	Razlikuje primjere vjere u Boga kod svetopisamskih ličnosti i na osnovi svetopisamskih tekstova dovodi u vezu odnose: vjera – znanje, vjera – bogospoznaja (spoznaja Boga), vjera – čuda, vjera – povjerenje, vjera – ljubav.
SŠ PV C.1.2. Istražuje svetopisamsko-svetootačke i antropološke pretpostavke pravoslavnoga poimanja ličnosti.	Upoznaje osnove pravoslavne antropologije. Razlikuje pojmove ličnost i individua. Uspoređuje kršćansko poimanje odnosa između tijela i duše te različita filozofska gledišta. Obrazlaže svetopisamsko i svetootačko poimanje jednakosti i ravnopravnosti spolova u kontekstu kraljevstva nebeskoga (up. Gal 3, 28). Prihvaća svakog čovjeka kao jedinstvenu i neponovljivu ličnost.	Opisuje osnove pravoslavnoga poimanja ličnosti.
SŠ PV C.1.3. Objašnjava kršćansko poimanje smisla života kao pristupanje Izvoru Života, koji je Bog sâm i vezivanju uza Nj.	Opisuje pojam hedonizma i različite teorije o blagostanju (individualnom i društvenom). Prakticira kršćansko gledište prema kojemu istinske sreće nema bez ljubavi i slobode. Susreće se s terminom oboženje.	Opisuje kršćansko poimanje smisla života i sreće.

	Prepoznaje da je svetost dar Božji. Ispituje odnose: svetost – etos, svetost – zajednica, svetost – savršenstvo.	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: vjera u Starome i Novome Zavjetu; termini ličnost i individua; termini sloboda i ljubav i njihov odnos

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik prepoznaje vjeru kao put kojim Bog i čovjek idu ususret jedan drugomu. Prvi korak čini Bog. Bog zove, a čovjek se treba odazvati. Novozavjetni tekstovi: Poziv prvih apostola (Mt 4,18 – 22), O bogatome mladiću koji »otide žalostan« (Mt 19,21 – 22); Heb 11,1 itd. Bog nas najprije poznaje u Kristu. Poznanje Boga kao ličnosti preko Isusa Krista – Objava.
Učenik na osnovi svetopisamskih i svetoatačkih polazišta opisuje čovjeka kao jedinstvenu psihosomatsku cjelinu. Svaki je čovjek jedinstvena i neponovljiva ličnost. Učenik razlikuje kršćanski odnos prema tijelu i dualizam grčko-rimske tradicije (propovijed apostola Pavla na Areopagu o uskrsnuću mrtvih (Dap 17,32) i: »Ne znate li da su tjelesa vaša udovi Kristovi... Da je tijelo vaše hram Duha Svetoga.« (1. Kor 6, 15 – 19)
Upoznaje da za pravoslavlje ne postoje ljudi ili narodi druge (više ili niže) kategorije.
Susreće se s revolucionarnošću kršćanske poruke: »Nema više roba ni slobodnoga, nema više muškog ni ženskog, jer ste svi jedan čovjek u Kristu.« (Gal 3,28)
Učenik objašnjava da zajednica s Bogom i iskustvo Njegove ljubavi prema čovjeku daje puninu i smisao životu (povezati sa svjedočenjem i stradanjima mučenika). Perspektiva istinske sreće jest u nadilaženju individualizma i egoizma te stupanju u zajednicu s Bogom i bližnjima. U toj zajednici pojavljuju se plodovi Duha: ljubav, radost, mir, dugotrppljenje... (Gal 5, 22 – 23). Nasuprot tomu stoje nemoć, razočaranja, bezizlaznost...

D. Podvig i umjetnost

Odgajno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgajno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV D.1.1. Doživljava podvig kao neodvojiv dio kršćanskoga stvaralaštva.	Navodi primjere koji potvrđuju da su podvig i odgovornost nužni kako bi čovjek postao autentičan stvaratelj na slavu Božju. Pronalazi poveznicu između crkvene umjetnosti i blagodat Božje. Raspravlja o tome koliko Duh Sveti podvigom oplođuje naše talente, preobražava nas i posvećuje naš život i djela.	Pronalazi poveznicu između crkvene umjetnosti i podviga kao preduvjeta pripadanja Crkvi.
SŠ PV D.1.2. Obrazlaže da je crkvena umjetnost sastavni dio pravoslavne vjere doživljena iz perspektive ikone kraljevstva Božjega.	Objašnjava zašto je istina postojanja svijeta, prema kršćanskom shvaćanju, u zajedništvu s Bogom koje će se potpuno ostvariti u budućnosti. Utvrđuje da je kršćanstvo prepuno simbola, slika koje osim na povijesnu stvarnost upućuju na eshaton. Opisuje kako će zajedništvo Boga i čovjeka pridonijeti tomu da stvorena priroda prevlada smrt.	Otkriva zašto kršćani u umjetničkom izražavanju prikazuju događaje kakvi će biti u zajednici s Bogom, koja će se potpuno ostvariti tek u budućnosti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: podvig i odgovornost, pravoslavna umjetnost u kontekstu carstva Božjega

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik zastupa stajalište da je umjetnost estetski izraz našeg postojanja, potreba da se kao bića ostvarimo čineći sebe i svijet ljepšim i boljim. Dokazuje da pomoću umjetnosti čovjek teži osobnom pečatu, pečatu svojega jedinstvenog i autentičnog postojanja, ostaviti na svijetu oko sebe i potvrditi se kao ličnost samim stvaralačkim činom.

E. Objava

Odgajno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgajno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV E.1.1. Objašnjava karakter bogoduhosti Svetoga pisma i svetoga predanja.	Razvija svijest o kontinuitetu Objave u Starome i Novome zavjetu. Objašnjava kanon i bogoduhost Svetoge pisma i svetoga predanja. Izvodi zaključak da je za pravilno tumačenje Svetoge pisma i svetoga predanja nužna ukorijenjenost u životu	Uz nastavnikovu pomoć navodi primjere povezanosti Svetoge pisma i svetoga predanja.

	Crkve. Čita Sveto pismo i primjenjuje ga u svakodnevnom životu.	
SŠ PV E.1.2. Objašnjava da je Objava čovjeku istodobno poziv u zajednicu s Njim.	Nabraja i opisuje glavne događaje iz povijesti spasenja koji potvrđuju Božju prisutnost u svijetu. Dovodi u vezu Božju prisutnost u svijetu i Njegovo objavljivanje u događajima iz povijesti spasenja. Raspravlja o važnosti Božje prisutnosti u svijetu za život ljudi. Zaključuje da je Božja prisutnost u svijetu u raznim oblicima, preko raznih ličnosti i u različitim povijesnim okolnostima ključna za spasenje ljudi.	Uz nastavnikovu pomoć opisuje glavne događaje iz povijesti spasenja koji potvrđuju Božju prisutnost u svijetu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda		
Teme: kanon i bogoduhost Svetoga pisma i svetoga predanja; objava Boga čovjeku kroz događaje iz ikonije spasenja		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda		
Obraditi film Bog čudesa. Obraditi tekst starca Kleope Veliki je Bog.		

Srednja škola, Pravoslavni vjeronauk, 2. razred – 35 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV A.2.1. Povezuje starozavjetno izvješće o praroditeljskome (prvorodnom, istočnom) grijehu i sudjelovanje na liturgiji s vlastitim spasenjem.	Tumači praroditeljski (prvorodni, istočni) grijeh kao odvajanje od Boga nasuprot liturgiji koja je vrhunac zajedništva svih s Bogom. Zaključuje da se liturgijskim zajedništvom prevladavaju posljedice praroditeljskoga grijeha (odvajanje od Boga, disharmonija između čovjeka i prirode i čovjeka u samome sebi te naposljetku smrt).	Objašnjava važnost sudjelovanja na liturgiji za vlastito spasenje.
SŠ PV A.2.2. Tumači Stari zavjet u novozavjetnome bogoslužnom kontekstu.	Istražuje upotrebu starozavjetnih spisa u bogoslužju. Povezujući Dekalog s novozavjetnim zapovijedima ljubavi i molitvom Gospodnjom tumači ih u liturgijskom kontekstu. Objašnjava uporabu svetopisamskih tekstova, riječi, slika i simbola u bogoslužju.	Samostalno pronalazi vezu između Staroga zavjeta i novozavjetnoga bogoslužnog konteksta.
SŠ PV A.2.3. Povezuje smisao starozavjetnih žrtava i blagdana s Kristovom žrtvom, liturgijom i novozavjetnim blagdanima.	Uspoređuje starozavjetne žrtve i blagdane s liturgijskom žrtvom (sve starozavjetne žrtve bile su prasluka Kristove žrtve, posljednje krvne žrtve; svi starozavjetni blagdani ostvaruju ispunjenje i dobivaju novi, dublji smisao u liturgiji). Tumači smisao starozavjetnih događaja i liturgije u odnosu na kraljevstvo Božje.	Uspoređuje starozavjetne žrtve i blagdane s Kristovom žrtvom, liturgijom i novozavjetnim blagdanima.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda		
Teme: praroditeljski (prvorodni, istočni) grijeh; liturgija kao vrhunac zajedništva Boga i čovjeka; starozavjetne žrtve i blagdani i njihova usporedba s liturgijskom žrtvom		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda		

Učenik zaključuje da svatko od nas ima priliku ispraviti grijeh praroditelja Adama i Eve tako što će sudjelovati na liturgiji i ostvariti svoju slobodu kao zajednicu s Bogom.
Učenik povezuje utvrđeni poredak starozavjetne Pashalne molitvene trpeze (blagoslivljanje kruha i vina) s Tajnom večerom kao prvom liturgijom.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV B.2.1. Izvodi zaključak da je početak ostvarivanja Crkve u vremenu, odnosno povijesti, Objave Boga Abrahamu.	Opisuje početak starozavjetne Crkve kao okupljanja naroda oko jedne ličnosti. Povezuje javljanje Boga Abrahamu (kao konkretnoj ličnosti oko koje je okupljena zajednica naroda) s Crkvom. Izvodi zaključak da je starozavjetna Crkva ikona i prasluka okupljanja oko Krista u Crkvi.	Opisuje starozavjetnu Crkvu.
SŠ PV B.2.2. Prepoznaje da je Crkva živi saborni organizam, Tijelo Kristovo i ikona kraljevstva Božjega.	Nabraja sve dionike Crkve kao sabornoga, živog organizma čija je glava Krist. Opisuje Crkvu kao zajednicu ljubavi Boga, čovjeka i prirode. Izvodi zaključak da je kršćanstvo prije svega Crkva, a ne samo religija. Doživljava sebe i bližnje kao udove Tijela Kristova – Crkve.	Opisuje Crkvu kao Tijelo Kristovo koje činimo svi mi kada se okupimo na liturgiji.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: starozavjetna Crkva i ličnosti (osoba) iz Staroga zavjeta; liturgijske službe; religija i Crkva

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik na osnovu istraživanja starozavjetnih događaja i ličnosti (babilonska kula, Noa i potop, Abraham, Izak, Jakov itd.) zaključuje da su oni ispunjeni u ličnosti Gospoda Isusa Krista.

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV C.2.1. Tumači svetopisamsku povijest o stvaranju svijeta i povezuje ju s ciljem Božjega stvaranja.	Povezuje da svijet postoji zato što je Bog htio da postoji – On ga stvara iz ljubavi i slobodno, prevodi ga iz nebića u biće.	Tumači tajnu Božjega stvaranja svijeta i objašnjava da Bog nije stvorio svijet iz nužnosti, nego iz ljubavi i slobodno.
	Zaključuje da se cilj stvaranja svijeta ostvaruje u jedinstvu Boga i stvorene prirode radi njezina besmrtnog postojanja. Zaključuje da je stoga svijet mogao i ne postojati, a s obzirom na to da je stvoren, to znači da je i smrtan te da samo u zajednici s Bogom može postati besmrtan.	
SŠ PV C.2.2. Tumači svetopisamsko poimanje stvaranja čovjeka prema ikoni i prilici Božjoj i predočava da se čovjekov promašaj (griješ) sastoji u odvajanju od zajednice s Bogom.	Povezuje da stvaranje čovjeka prema slici i prilici znači da je stvoren kao slobodno biće; čovjek je počašćen božanskim likom, stvoren je za besmrtnost. Pretpostavlja da je prvi čovjek (Adam i Eva), odbacivši Božju zapovijed, objavio svoju slobodu negativno u odnosu na Boga i odbio zajednicu s Njim. Objašnjava pravoslavno poimanje svete tajne braka.	Tumači tajnu Božjega stvaranja čovjeka i objašnjava posljedice čovjekova prekida zajednice s Bogom.
SŠ PV C.2.3. Objedinjuje kršćansko poimanje	Istražuje vezu između teologije i ekologije te plodovima njihova susreta.	Objašnjava vezu između teologije i ekologije.

stvaranja svijeta i čovjeka, a shvaćanje čovjekove naznake povezuje sa suvremenim ekološkim problemom.	Ističe da je zemlja zajednički dom koji nam je povjerio Tvorac, zbog čega je nezaobilazna tema za teološko promišljanje. Upoznaje sadržaj i smisao stvaranja čovjeka kao krune svega stvorenoga. Prihvaća da je služba čovjeka da bude spasilac tvorevine. Povezuje čovjekovu naznaku (iz pravoslavne perspektive i drugih perspektiva) sa suvremenim ekološkim problemom. Zaključuje da je cilj ekologije očuvanje svijeta. Ocjenjuje da je Zemlja mnogo puta doživjela različite prirodne kataklizme, ali danas je prvi put ugrožava njezin stanar – čovjek.	
--	---	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: stvaranje svijeta i cilj stvaranja svijeta; stvaranje čovjeka prema slici i prilici Božjoj; teologija i ekologija; ekološka kriza iz perspektive pravoslavne teologije

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnog ishoda
Učenik povezuje ključne realnosti kršćanskoga poimanja stvaranja svijeta: stvoreno – nestvoreno, vječno – prolazno, na temelju kojih razlikuje antičko i kršćansko poimanje stvaranja svijeta, ali i povijesti (ciklično shvaćanje, pravolinijsko i, na kraju, kršćansko).
Učenik povezuje ključne realnosti kršćanskoga poimanja stvaranja čovjeka: stvoreno – nestvoreno, smrtnost – besmrtnost, ikona – podobije. Čovjek treba tvar prinositi Tvorcu. To je njegova služba – liturgija. Jedinstvo čovjeka s Bogom jedini je način za prevladavanje smrti. Praroditeljski grijeh u svjetlu bogoslužnih tekstova. I bez obzira na to što je Adam odbio zajednicu s Bogom, Bog nije odustao od prvobitnog plana, nego ponovno preko čovjeka – Novog Adama, Isusa Krista – uspostavlja zajednicu.

Učenik tumači smisao riječi da je čovjek stvoren privremeno manjim od anđela. Upoznaje svetopisamsko i kršćansko poimanje pojmova ljubav (lični karakter) – eros – seksualnost (prirodno kretanje), osobito imajući na umu adolescentsko ponašanje kao psihološki najdinamičnije životno razdoblje.
Učenik objedinjuje kršćansko poimanje svijeta i službu koju čovjek ima u njemu. Liturgija je prinos darova zemlje Tvorcu, »Tvoje od Tvojih«. Suvremeni ekološki problem učenik promatra kao posljedicu čovjekove otuđenosti od Boga (zloporaba tvorevine, odgovorniji odnos prema prirodi itd.), a kroz prizmu cilja Božjega stvaranja svijeta. Kao kršćani živimo u vjeri da je sve što je od Boga stvoreno dobro i da će biti preobraženo. Učenik tumači smisao svetootačkoga poimanja čovjeka kao makrokozmosa u mikrokozmosu.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV D.2.1. Predočava važnost podviga za crkvenu umjetnost i doživljavanja svojeg načina života iz perspektive ikone kraljevstva Božjega.	Prepoznaje da je umjetnost u pravoslavnoj kršćanskoj tradiciji blisko povezana s osobnim podvigom. Obrazlaže teze da je težnja za stvaralaštvom, razvojem i unaprjeđivanjem vjerske kulture i crkvene umjetnosti neraskidiva od osobnog podviga i svetopredanjske askeze. Procjenjuje koliko podvig i umjetnost potiču čovjeka da teži liturgijskom rastu u vjeri i ljubavi. Iznosi stajalište o tome koliko je važno živjeti aktivan liturgijski život i doživljavati svoj život iz perspektive ikone kraljevstva Božjega.	Objašnjava da je umjetnost u kontekstu podviga kao liturgijskog etosa estetski izraz našeg postojanja, potreba da se kao bića ostvarimo čineći sebe i svijet ljepšim i boljim.
SŠ PV D.2.2. Prepoznaje vrijednost i važnost crkvene glazbe i uspoređuje u širem smislu glavne stilove crkvene arhitekture.	Navodi različite načine glazbenog izražavanja u Crkvi. Opisuje bizantsko-srpsko srednjovjekovno i suvremeno crkveno pjevanje te pjevanje u drugim	Opisuje kada su i pod kojim uvjetima nastajali pojedini stilovi i načini izvedbe u crkvenoj glazbi. Ističe da su bizantske crkve uzor u crkvenom graditeljstvu Pravoslavne

	pravoslavnim Crkvama. Uspoređuje pravoslavno crkveno pjevanje sa crkvenim pjevanjem u zapadnoj crkvenoj i profanoj kulturi. Imenuje glavne stilove u arhitekturi. Objašnjava povijesne okolnosti u kojima su nastajali pojedini stilovi gradnje. Uspoređuje arhitekturu starozavjetnih hramova i bogoslužnih prostora (skinija) s crkvenom arhitekturom.	Crkve i da su određeni stilovi u pravoslavnoj crkvenoj arhitekturi nastajali pod utjecajem raznih kultura i civilizacija.
--	--	---

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: crkvena glazba i arhitektura

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik zaključuje da je umjetnost jedan od izraza našeg postojanja, suptilna unutarnja intuicija sposobna slušati tihi glas Duha Božjega i slijediti ga.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV E.2.1. Istražuje mesijansku ideju kao cilj starozavjetnih iščekivanja.	Povezuje svetopisamsko izvješće o praroditeljskome (istočnom, prvorodnom) grijehu i protoevanđelje (1. Moj 3,15) sa Spasiteljem. Otkriva mesijansku ideju u starozavjetnim pričama o Noi i korablji (kovčegu, škrinji), Abrahamu, Izaku, Jakovu... Ističe neprestanu Božju brigu koja se očituje u tome da ne ostavlja narod bez proroka i predvodnika. Izdvaja Mojsija kao spasitelja Hebreja iz egipatskoga ropstva i u smislu praslike povezuje ga s Kristom Spasiteljem.	U osnovnim crtama objašnjava starozavjetne događaje u kojima je vidljiva mesijanska ideja.
SŠ PV E.2.2. Tumači lično otkrivanje Božje u Starome zavjetu.	Tumači starozavjetne praslike novozavjetnih ličnosti. Povezuje priču o gradnji babilonske kule s novozavjetnom Crkvom (nijedna zajednica osim Crkve ne vodi prema sjedinjenju s Bogom). Objašnjava događaj Jakovljeva hrvanja s Bogom (Izrael). Ističe Mojsijev lični odnos s Bogom (Jahve).	Uz pomoć nastavnika opisuje događaje koji pokazuju lično otkrivanje Božje u Starome zavjetu.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: mesijanska ideja u starozavjetnim izvještajima; starozavjetne ličnosti i njihova povezanost s Kristom Spasiteljem; babilonska kula

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik istražuje tekst starozavjetnih proroka: Izaije, Danijela i drugih (Iz 2,4; 7,14), Jeremije (Jer 31,31 – 34) te uz učiteljevu pomoć tumači pojedina mesijanska mjesta u kontekstu evanđeoskog izvješća o rođenju, životu, stradanju i uskrsnuću Kristovu.
Učenik uspoređuje i povezuje s mitologijom i filozofskim gledištima, odnosno kako se bog(ovi) otkriva(ju) čovjeku i kako se odnose prema njemu. Učenik raspravlja o tome koliko je čovjek bio aktivan i slobodan u odnosu prema bogu ili bogovima.

Srednja škola, Pravoslavni vjeronauk, 3. razred – 35 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini

		usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV A.3.1. Objašnjava zašto je svaka zajednička trpeza (liturgija) izraz zajedništva s Kristom.	Povezuje liturgiju s tajnom večerom na kojoj je Krist ustanovio način zajedništva s nama do svršetka vijeka. Dovodi u vezu poredak na tajnoj večeri s poretkom na liturgiji (molitva – pjevanje – pouka – blagodarenje – pričešće). Zaključuje da pričešćem i mi postajemo dionici tajne večere jer liturgija nije samo sjećanje nego ponovni doživljaj i događaj tajne večere.	U kratkim crtama prikazuje da je svaka zajednička trpeza (liturgija) izraz zajedništva s Kristom.
SŠ PV A.3.2. Povezuje tekst liturgije s cjelokupnim domostrojem spasenja i svetim tajnama.	Zaključuje da liturgijski tekst Anafore sv. Bazilija Velikog pruža osnovu za razumijevanje cjelokupnoga domostroja spasenja. Povezuje događaj preobraženja s pjesmom Vidjesmo svjetlost istinitu. Prikazuje liturgiju kao svetajnu Crkve, u kojoj sve tajne ostvaruju svoj smisao.	Objašnjava vezu između teksta liturgije i cjelokupnoga domostroja spasenja te svetih tajni.
SŠ PV A.3.3. Zaključuje da je liturgija tajna Božje prisutnosti u svijetu i našeg ulaska u kraljevstvo Božje te pokazuje načine kršćanskog djelovanja u društvu.	Prikazuje tajnu Kristovu kao izraz suradnje između Boga i čovjeka (Bog uvijek poštuje čovjekovu slobodu). Povezuje liturgijski život sa shvaćanjem tajne Kristove i kraljevstvom Božjim (poštuje slobodu drugih i njihovo mišljenje; pomaže potrebitima).	Uz nastavnikovu pomoć dovodi u vezu liturgiju, tajnu Božje prisutnosti u svijetu i naš ulazak u kraljevstvo Božje. Usvaja načine kršćanskog djelovanja u društvu.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: tajna večera i njena usporedba s liturgijom, Anafora svetog Bazilija Velikog, preobraženje Kristovo, tajna Kristova

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Prvi ishod tumačiti s liturgijskim smislom evanđeoski izvještaj o putu u Emaus – prepoznavanje u lomljenju kruha.
Sadržaje je preporučljivo obraditi koristeći se liturgijskim tekstovima: Okusite i vidite da je blag Gospod, Videsmo svjetlost istinitu.

B. Crkva

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV B.3.1. Upoznavajući svetotajinski život Crkve izvodi zaključak da Duh Sveti konstituira Crkvu.	Opisuje djelatnost Duha Svetoga u sjedinjenju ljudi i stvorene prirode s Bogom. Objasnjava da zajednicu s Kristom ljudi mogu ostvariti jedino uz pomoć Duha Svetoga koji konstituira Crkvu kao konkretnu liturgijsku zajednicu. Prepoznaje krštenje i miropomazanje kao tajne ulaska u Crkvu.	Objasnlaze kako Duh Sveti konstituira Crkvu kao konkretnu liturgijsku zajednicu.
SŠ PV B.3.2. Zastupa stajalište da je jedna, sveta, saborna i apostolska Crkva konkretna liturgijska zajednica na čelu s jednim episkopom.	Objasnjava pojam jedne, svete, saborne i apostolske Crkve. Objasnjava apostolsko nasljeđe u Crkvi u kontekstu liturgije i kraljevstva Božjega. Zaključuje da Crkva vidljivim radnjama rukopoloženja nastavlja svoje nepromjenljivo povijesno trajanje s Duhom Svetim.	Opisuje jednu, svetu, sabornu i apostolsku Crkvu kao konkretnu liturgijsku zajednicu na čelu s jednim episkopom.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: uloga Duha Svetoga u sjedinjenju ljudi i stvorene prirode s Kristom, apostolsko nasljeđe, sakrament rukopoloženja

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Sadržaji se mogu približiti učenicima uz pomoć serijala Liturgija

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>SŠ PV C.3.1. Povezuje tajnu utjelovljenog Boga u kojemu je tajna čovjeka dobila svoju vječnu vrijednost i objedinjuje ju s tajnom domostroja spasenja koje je mogao izvršiti jedino Bog Tvorac.</p>	<p>Zaključuje da je Krist Sin Božji i sin čovječji – istiniti Bog i istiniti čovjek; rođen, a ne stvoren. Povezuje značenje Kristove ličnosti i spasenja svijeta i čovjeka.</p>	<p>Razlikuje postojanje božanske i čovječanske prirode utjelovljene Riječi i dovodi u vezu spasenje svijeta s utjelovljenim Sinom Božjim.</p>
<p>SŠ PV C.3.2. Na kraju jedanaeste godine učenja i poučavanja predmeta Pravoslavni vjeronauk u konceptu Bogoslovlje i život učenik istražuje značenja pojma svetost života i dovodi ga u vezu sa svakodnevnim životom i odnosom prema Bogu, bližnjemu i tvorevini.</p>	<p>Ističe evanđeoski smisao pokajanja i praštanja upućujući na primjer Krista čiji je život ispunjen bezuvjetnom ljubavlju prema svakom čovjeku. Prepoznaje da pojam života ima središnje mjesto u kršćanskom učenju. Razlikuje stupnjeve etičke zrelosti: strah, plaća, ljubav. Izdvaja i ističe ljubav koja treba osmišljavati odnose prema Bogu i drugom čovjeku. Upoznaje značenja sekularizacije (odnose između svetog i profanog), neopoganizma i ciljeve djelovanja destruktivnih kultura.</p>	<p>Uz učiteljevu pomoć navodi dojmive primjere pokajanja i svojim riječima opisuje stupnjeve etičke zrelosti kao motive u osobnom životu.</p>
<p>SŠ PV C.3.3. Istražuje značenja pojma svetost života i dovodi ga u vezu sa svakodnevnim životom i odnosom prema Bogu, bližnjemu i tvorevini.</p>	<p>Istražuje teološke osnove crkvenog slikarstva i značenje pojma ikona. Prepoznaje da se na ikonama pojavljuje povijesna i eshatološka dimenzija. Navodi da ikona blagovijesti buduće kraljevstvo Božje.</p>	<p>Prepoznaje osnovne razlike između slike i ikone te samostalno opisuje da je ikona u Crkvi izraz vjere Crkve izražene likovnom formom – Sveto pismo za nepismene.</p>

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: Krist istiniti Bog i istiniti čovjek; pokajanje i praštanje

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik tajnu spasenja svijeta i čovjeka neodvojivo vezuje uz Krista, a tajna domostroja spasenja zajedničko je djelo Svete Trojice. Oslanja se na tekst prologa Evanđelja po Jovanu i tumači značenja Kristovih imena: Novi Adam, Mesija, Riječ (Logos), Emanuel.
Učenik razvija smisao kršćanskog etosa na temelju zapovijedi Božjih o ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu oslanjajući se na ulomke novozavjetnih tekstova (posebno kod sv. Ivana Bogoslova), ali i na konkretne primjere djelatne i žrtvene ljubavi svetih Božjih. Pogled na ubojstvo, samoubojstvo, smrtnu kaznu, holokaust i probleme bioetike (eutanzija, kloniranje, kremiranje, abortus, umjetna oplodnja...). Krist: »Ja sam put i istina i život.« (Jn 14,6)
Učenik svojim riječima opisuje tajnu utjelovljenja Kristova koja pruža temelj ikonografiji i uz učiteljevu pomoć prepoznaje ključne elemente pravoslavne ikonografije: obrnutu perspektivu, ulogu svjetlosti na ikoni, asimetriju (upućuje na ikonu Krista Spasitelja sinajskog manastira), sekundarnost psiholoških i estetskih elemenata (uspoređuje studeničko raspeće i raspeće umjetnika talijanske renesanse). Čast i poklonjenje – tekst Orosa VII. ekumenskog sabora.
Učenik razvija smisao kršćanskog etosa na temelju zapovijedi Božjih o ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu oslanjajući se na ulomke novozavjetnih tekstova (posebno kod sv. Jovana Bogoslova), ali i na konkretne primjere djelatne i žrtvene ljubavi svetih Božjih. Pogled na ubojstvo, samoubojstvo, smrtnu kaznu, holokaust i probleme bioetike (eutanzija, kloniranje, kremiranje, abortus, umjetna oplodnja...). Krist: »Ja sam put i istina i život.« (Jn 14,6)

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
<p>SŠ PV D.3.1. Analizira povezanost poruka iz života svetih s liturgijskom zajednicom u Crkvi.</p>	<p>Objašnjava da kršćanski podvig gradi Crkvu kao liturgijsku zajednicu mnogih oko Krista i u Kristu. Ističe da je podvig odricanje od sebe i svoje individualnosti. Otkriva da je podvig ostvarenje sebe u zajednici s drugim čovjekom, prirodom i Bogom prinošenjem tvorevine Bogu. Vjerno tekstu prepričava obrađene sadržaje iz života svetih koji upućuju na</p>	<p>Vjerno tekstu prepričava neke temeljne sadržaje iz života svetih koji upućuju na to da kršćanski podvig gradi Crkvu kao liturgijsku zajednicu mnogih oko Krista i u Kristu.</p>

	to da kršćanski podvig gradi Crkvu kao liturgijsku zajednicu mnogih oko Krista i u Kristu.	
SŠ PV D.3.2. Iznosi stajalište o tome koliko starogrčka, renesansna, suvremena i crkvena umjetnost pridonose razvoju ličnosti, ispunjenju smisla života i predstavljanju konkretnih događaja iz povijesti Crkve iz perspektive kraljevstva Božjega.	Opisuje ikone Kristova raspeća i uskrsnuća predstavljene u pravoslavnoj ikonografiji. Objašnjava osnovna obilježja starogrčke, renesansne, suvremene i pravoslavne umjetnosti, istražuje sličnosti i razlike među njima te iznosi svoje stajalište o tome kako svaka od njih prikazuje povijesne događaje koji su se zbili u Crkvi.	Opisuje glavna obilježja starogrčke, renesansne, suvremene i pravoslavne umjetnosti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: životi svetih Božijih ugodnika, raspeće i uskrsnuće u pravoslavnoj ikonografiji

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Preporučuje se navesti primjere svetih dvadesetoga stoljeća.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV E.3.1. Zastupa stajalište da primjere Objave nalazimo u Svetome pismu i svetom predanju koje se prenosi i čuva u Crkvi te da se Bog neprestano otkriva ljudima.	Navodi glavne ličnosti iz povijesti spasenja koje su bile izabranici Božji i prenositelji Objave svijetu. Raspravlja o nastanku i važnosti svetog predanja za crkvenu zajednicu i život Crkve tijekom povijesti. Zaključuje da su svetopisamske ličnosti poput Noe, Abrahama, Mojsija itd. bili izabranici Božji koji su primali i dalje bogoduhu predavali Njegove Objave svijetu. Raspravlja o tome ima li danas izabranika Božjih i koji su kriteriji da bismo prepoznali nekoga kao izabranika Božjega.	Prepoznaje da izvor Objave nalazimo u Svetome pismu i svetom predanju koje se prenosi i čuva u Crkvi te da se Bog neprestano otkriva ljudima.
SŠ PV E 3.2. Povezuje evanđeoske događaje i Kristove priče sa životom Crkve i zastupa vrijednosti molitve, vjere, pričešća i milosrđa izražene u Kristovim riječima i djelima.	Navodi svetopisamske tekstove koji govore o vrijednostima molitve, vjere, pričešća i milosrđa. Nabraja i opisuje evanđeoske događaje Kristovih čudesnih iscjeljenja bolesnika i drugoga nadnaravnog djelovanja. Prepričava svetopisamske tekstove: O vjeri i molitvi (Mk 11,23 – 26), Tajna večera (Mk 14,22 – 24) i O udovičnoj lepti (Mk 12, 41 – 44). Navodi i objašnjava smisao iscjeljenja i uopće čudesa u povijesti Crkve. Povezuje život Crkve u prvim kršćanskim vremenima sa životom Crkve u suvremenim okolnostima.	U osnovnim crtama objašnjava evanđeoske događaje i Kristove priče sa sadašnjim životom Crkve. Prihvata vrijednosti molitve, vjere, pričešća i milosrđa izražene u Isusovim riječima i djelima.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: glavne ličnosti iz povijesti spasenja; svetopisamski tekstovi koji govore o vrijednostima molitve, vjere, pričešća i milosrđa

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Preporučuje se sadržaje približiti učenicima navodeći suvremene primjere kako bi ih učenici usporedili s događajima iz prve kršćanske Crkve.

Srednja škola, Pravoslavni vjeronauk, 4. razred – 35 sati godišnje

A. Liturgija		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV A.4.1. Objedinjuje različito znanje o elementima svete liturgije i liturgijskoga molitvenog opita.	Opisuje elemente liturgije (liturgijski prostor, vrijeme, darovi, službe) i tumači njihov međusobni odnos. Dovodi u vezu tekst liturgijskih molitava s elementima svete liturgije.	U kratkim crtama prikazuje elemente svete liturgije i tekst liturgijskih molitava.
SŠ PV A.4.2. Kombinira teorijsko znanje s prakticiranjem vjere aktivnim dioništvom u liturgijskoj zajednici.	Razlikuje liturgijski pristup (sjedinenje s Bogom u pričešću) od drugih (teorijskih) pristupa Bogu. Zaključuje da aktivnim sudjelovanjem u liturgijskoj zajednici stječemo smjelost prema Bogu. Aktivno sudjeluje u liturgiji.	Povezuje teorijsko znanje o liturgiji s prakticiranjem vjere pasivnim sudjelovanjem na liturgiji.
SŠ PV A.4.3. Utvrđuje trijadološki, eshatološki i kozmološki karakter liturgije te odgovorno djeluje u svijetu prema liturgijskom etosu.	Tumači liturgiju kao svojevrsnu objavu Svete Trojice. Zaključuje da je liturgija događaj kojim cijela stvorena priroda dobiva vječni život u zajednici s Bogom – zaključuje da se život u Crkvi (liturgiji) proteže na život u cjelokupnosti i da je svaki čovjek odgovoran Tvorcu za prinošenje prirode. Utvrđuje da kao dionik liturgijske zajednice treba biti društveno odgovoran (socijalno osjetljiv, ekološki osviješten...).	U kratkim crtama prikazuje trijadološki, eshatološki i kozmološki karakter liturgije. Ponaša se u skladu s predloženim načinima djelovanja u svijetu prema liturgijskom etosu.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda		
Teme: trijadološki, eshatološki i kozmološki karakter liturgije; elementi liturgije (liturgijski prostor, vrijeme, darovi, službe)		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda		
Na temelju tumačenja pojedinih liturgijskih tekstova (molitava) učenik može uvidjeti važnost ličnoga susreta s Bogom.		
B. Crkva		
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV B.4.1. Zaključuje da je Crkva ikona Svete Trojice; istražuje crkvenogerarhijsku i samoupravnu vlast, tijela i organizaciju Srpske pravoslavne Crkve.	Opisuje svaku pomjesnu crkvu kao punu Crkvu, a ne samo dio Crkve. Objašnjava da se jedinstvo Crkve na vaseljenskoj razini ostvaruje u episkopu i liturgiji. Ističe da Crkva nije univerzalna i bezlična, nego konkretna liturgijska zajednica pod jednim episkopom koja tada pretpostavlja zajednicu sa svim drugim Crkvama. Zaključuje da su svi episkopi međusobno ravnopravni i da nijedan episkop nije iznad drugoga, odnosno da nijedna pomjesna Crkva nije iznad druge. Objašnjava ustrojstvo Srpske pravoslavne Crkve.	Opisuje kako je Crkva ikona Svete Trojice. Opisuje crkvenohijerarhijsku i samoupravnu vlast, tijela i organizaciju Srpske pravoslavne Crkve.
SŠ PV B.4.2. Objedinjuje stečeno znanje o liturgijskom načinu postojanja Crkve i razvija spoznaju da je i on aktivni dionik Crkve.	Objašnjava da je u Crkvi istinski način postojanja svijeta. Prepoznaje da Crkva nije od ovoga svijeta, ali da jest u svijetu i da postoji radi spasenja cjelokupne tvorevine. Zaključuje da liturgijskom načinu	Opisuje liturgijski način postojanja Crkve. Daje primjere aktivnog sudjelovanja u liturgijskom životu Crkve.

	postojanja čovjeka i svijeta neizbježno prethodi mijenjanje čovjekova odnosa prema Bogu, drugim ljudima i prirodi.	
--	--	--

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: vaseljenska i pomesna Crkva; jedinstvo Crkve u episkopu i liturgiji; liturgijski način postojanja svijeta i čovjeka

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik na osnovi učenja o liturgijskom postojanju Crkve, njezinim službama i ličnome odnosu koji čovjek u Crkvi ima s Bogom, drugim čovjekom i prirodom izvodi zaključak da je Crkva ikona i predokus okupljanja svih i svega oko Krista u kraljevstvu Božjemu.
Učenik prepoznaje jedinstvo Crkve u episkopu i euharistiju na osnovi opisa hirotonije (rukopoloženja) episkopa kao načelnika jedne liturgijske zajednice, bez kojega nema Crkve, a kojega rukopolažu najmanje trojica episkopa koji su predstavnici drugih liturgijskih zajednica (crkava).
Proučavajući crkvenohijerarhijsku i samoupravnu vlast, tijela i organizaciju Srpske pravoslavne Crkve, objašnjava što je sabor, sinod, patrijaršija, eparhija, crkveni sud...

C. Bogoslovlje i život

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV C.4.1. Objedinjuje stečeno znanje o istinama vjere i pravoslavno učenje o Svetoj Trojici te ih povezuje s kršćanskom antropologijom.	Utvrđuje znanje o osnovama pravoslavne vjere i povezanost s temama bogoslovlja (teologija, kristologija, pnevmatologija...).	Istražuje pojedine teme bogoslovlja i određuje važnost pravilne upotrebe izraza ličnost i biti.
	Uspoređuje filozofski i pravoslavni pristup problemu postojanja svijeta. Uspoređuje značenje termina ličnost i biti. Zaključuje da se čovjek kao ličnost ostvaruje isključivo u zajednici s drugim čovjekom. Istražuje odnos između teologije (učenja o Svetoj Trojici) i kršćanske antropologije (učenja o čovjeku) – čovjek je pozvan da postoji na način na koji postoji Bog.	
SŠ PV C.4.2. Preispituje izazove različitih (suvremenih) egzistencijalnih situacija i tumači bogoslovne odgovore na odabrane primjere.	Raspravlja o izazovima vremena u kojem živimo i različitim egzistencijalnim situacijama (griješ i pad kao udaljavanje čovjeka od Boga, samoća, otuđenost, marginalizacija, stres...) u svjetlu iskustva Crkve. Predviđa kršćansko stajalište prema suvremenom shvaćanju slobode i ličnosti. Zaključuje da je čovjek biće odnosa.	Prepoznaje različite egzistencijalne probleme i u kratkim crtama prikazuje da je njihovo rješenje vezivanje uz Boga i bližnjega.
SŠ PV C.4.3. Objedinjuje stečeno znanje i iskustvo »života u Kristu« i povezuje sa životom u multireligijskom društvu i multikulturnom svijetu oko sebe.	Odbacuje stereotipe i predrasude koji su nametnuti izvana. Prepoznaje sve ljude kao braću – djecu jednoga Oca nebeskoga (tko je naš bližnji). Objašnjava Kristovu poruku o ljubavi prema neprijatelju. Objašnjava pojam mir Kristov. Razvija odnose prema drugom čovjeku na temelju zapovijedi Božje o ljubavi prema Bogu i bližnjemu, poštujući slobodu i neponovljivost svake osobe.	Prepoznaje osnovna obilježja kršćanskog etosa i procjenjuje važnost vladanja u skladu s njima na svim poljima ljudskog djelovanja.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Teme: osnove pravoslavne vjere i povezanost s temama bogoslovlja (teologija, kristologija, pnevmatologija...); suvremeni egzistencijalni problemi, bogoljublje kao čovjekoljublje

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda
Učenik usvaja pravoslavno učenje o Svetoj Trojici razlikujući pojmove ličnosti i biti. Formulom »jedna suština – tri ipostasi«

upućuje na ontološko jedinstvo Božanstva, istodobno naglašavajući samostalnost svake ipostasi: Oca i Sina i Svetoga Duha – Trojice jednosuštne i nerazdjeljive.

Učenik zaključuje da ličnost, čovjek, nikada ne smije biti tretirana kao stvar – svedena na predmet ili broj, nego isključivo kao jedinstvena i neponovljiva. Oslanjajući se na kršćansku antropologiju, bogoslovni razmišlja o različitim problemima morala, egoizma, potrošačkog društva, diskriminacije...

Evandeoski tekstovi: Ljubav prema Bogu i prema bližnjemu (Lk 10,30), Ljubav prema neprijatelju (Mt 5,44), Razgovor Kristov sa ženom Samarijankom (Jn 4,7)... Učenik promišlja o smislu mira (mir Kristov, mir u sebi i odnosu prema drugima; odsutnost mira prouzročena je prisutnošću grijeha; odgovornost kršćana za promicanje dobra u svijetu). Za ostvarenje bilo koje promjene u društvu kršćani su pozvani neprestano aktivirati vječne kršćanske istine živeći po njima u svim konkretnim danostima svojega vremena.

D. Podvig i umjetnost

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV D.4.1. Povezuje podvig i zadužbinarstvo sa spasenjem.	Navodi da su gotovo svi srednjovjekovni kraljevi i carevi stavljali sebi u sveti zadatak podizati crkve i manastire u kojima će se Boga slaviti, a narod produhovljivati i prosvjećivati. Uspoređuje njihov stil života prije i poslije monašenja. Objašnjava osnovne razlike u sagledavanju smisla života i doživljavanja kršćanskih životnih načela prije i poslije primanja postriga.	Objašnjava njihov motiv i želju da narodu i Crkvi ostave nešto što su cijeloga života mukotrпно stjecali i što nisu ostavili nasljednicima.
SŠ PV D.4.2. Objedinjuje stečeno znanje iz prethodnih godina i povezuje crkveno slikarstvo i književnost sa svjetovnim.	Objašnjava zašto su se pravoslavni umjetnici opredijelili za ikonografiju, a ne za skulpturu iako su im skulpture bile bliže i geografski i kulturno s obzirom na to da je većina prvih kršćana bila helenske kulture. Otkriva zašto prvi kršćani u Crkvi nisu upotrebljavali ikone, odnosno slike na drvu ili zidu, a ni rezane likove i kipove za prenošenje svoje vjere. Povezuje kršćansku književnost (Davidovi psalmi, Životi svetih...) sa svjetovnom književnošću.	Ističe da je tijekom povijesti bilo i onih koji su osporavali i zabranjivali upotrebu slikarske umjetnosti u Crkvi. Objašnjava njihovu važnost za Crkvu i razvoj crkvene umjetnosti.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Teme: zadužbinarstvo; crkveno slikarstvo i književnost

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda

Učenik imenuje i u kratkim crtama opisuje zadužbine srednjovjekovnih pravoslavnih vladara.

Učenik prepoznaje da je cjelokupna ikoničnost crkvene umjetnosti usmjerena prema predstavljanju konkretnoga događaja i načina postojanja svijeta u budućemu vijeku – eshatonu. Razvija svijest da su ikone, glazba, arhitektura, životi svetih itd. umjetnička djela i svjedočanstvo Crkve, čovjekove vjere te podviga u svetosti života, predočavajući da se pomoću njih svijetu predstavlja konkretan odnos ljubavi prema drugom čovjeku, prirodi i Bogu.

E. Objava

Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda
SŠ PV .4.1. Objašnjava zašto su Sveto pismo i sveto predanje kao izvori vjere neodvojivi jedno od drugoga i važni za njegov život te da se Bog neprestano otkriva u Crkvi.	Prepoznaje sveto predanje kao neodvojivo od Svetoga pisma. Dokazuje da se Sveto pismo i sveto predanje međusobno dopunjuju i da su jednak izvor vjere i istinitosti učenja. Prepoznaje svetosavlje kao autentični izraz vjere, put koji vodi u život vječni u kraljevstvu Božjem. Prepoznaje Kosovski zavjet kao eshatološko opredjeljenje naroda.	Uz nastavnikovu pomoć opisuje glavne elemente svetog predanja i prepoznaje poveznicu između Svetoga pisma i svetoga predanja.
SŠ PV E.4.2. Tumači konkretne svetopisamske sadržaje i primjenjuje kršćanske	Tumači svetopisamske tekstove koji govore o važnosti slušanja riječi Božje i življenja prema njoj (Priča o sijaču i	Vjerno tekstu prepričava neke temeljne svetopisamske sadržaje. Primjenjuje kršćanske vrijednosti riječi

vrijednosti riječi Božje u odnosu prema Bogu, čovjeku i prirodi.	sjemenu, Mk 4,5 – 23) i Čekanja Kristova drugog dolaska (Mk 13,5 – 36). Prepoznaje potrebu revnosti (ustrajnosti) u vjeri i budnosti zbog Kristova obećanja da će ponovno doći.	Božje u odnosu prema Bogu, čovjeku i prirodi.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Teme: Sveto pismo i sveto predanje; svetosavlje – put koji vodi u život; Kosovski zavjet		
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda Preporučuje se učenicima skrenuti naročitu pozornost na osnovne vrijednosti vrlinskog i evanđeoskog načina života.		

E. POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Nastavni predmet Pravoslavni vjeronauk prema tematskom sadržaju koji se uči i poučava pripada društveno-humanističkom odgojno-obrazovnom području. Poveznice se ostvaruju i s ostalim odgojno-obrazovnim područjima, prije svega s umjetničkim i jezično-komunikacijskim. Problematiziranjem aktualnih tema tijekom učenja i poučavanja Pravoslavnoga vjeronauka ostvaruje se korelacija i s područjima poput prirodoslovnoga. Pravoslavni vjeronauk sagledava opću sliku svijeta te u njoj čovjeka i prirodu stavljene u kontekst odnosa prema Bogu. Odnos Bog – čovjek – priroda jest prostorno-vremensko zajedništvo, ali s eshatološkim očekivanjem punoge ostvarenja te zajednice u kraljevstvu Božjemu. Učenik se potiče na aktivno dioništvo u toj zajednici. U sklopu Pravoslavnoga vjeronauka razvija svoj vjerski, kulturni i društveni identitet. U povezanosti s međupredmetnim temama učenik istražuje i otkriva važnost pripadnosti zajednicama (prije svega Crkvi), zaštite i očuvanja okoliša kao Božje tvorevine, duhovnog i tjelesnog zdravlja, smisao raznolikosti učenja, korisnost komunikacijskih i informacijskih tehnologija u vjerskome životu, kako biti poduzetan (npr. u osmišljavanju ideja i provedbi aktivnosti kojima se pomaže drugima) te što znači biti građanin, prije svega pravoslavni kršćanin koji svojim životom svjedoči vjeru poštujući druge i pokazujući čovjekoljubivost. Navedene međupredmetne teme u sklopu Pravoslavnoga vjeronauka razvijaju temeljne i specijalne kompetencije učenika:

- komunikaciju na materinskom jeziku – istraživanje i svladavanje pravoslavne nazivlja i pojmovlja
- učiti kako učiti – razvijati aktivni vjerski život
- socijalno-građanske kompetencije – biti dijelom crkvene zajednice
- inicijativnost i poduzetnost – društveno koristan i humanitarni rad
- kulturnu svijest – izražavanje u sklopu pravoslavnih običaja i u vjerskom stvaralaštvu (crkvena umjetnost).

Poznavanje vjere i religije proširuje i produbljuje odgovore na mnoga pitanja raznih disciplina i školskih predmeta: filozofije, psihologije, etike, povijesti, književnosti, umjetnosti, sociologije, prava itd.

Kad je riječ o predmetnoj korelaciji, sadržajno Pravoslavni vjeronauk najviše se povezuje s Katoličkim vjeronaukom s kojim dijeli istu kršćansku tradiciju te temelje vjere i nauka. Konceptualni pristup obaju vjeronauka u velikoj se mjeri podudara, a samim tim i ishodi obaju predmeta. Predmetna korelacija sadržajno se ostvaruje i s Etikom, a metodološki i s Hrvatskim jezikom, Poviješću, Geografijom, Likovnom kulturom te Glazbenom kulturom.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOGA PREDMETA

Iskustva učenja

Odgojno-obrazovni proces Pravoslavnoga vjeronauka podrazumijeva stjecanje i razvoj znanja, vrijednosnih stajališta i sudova te vještina unutar vjerskoga i liturgijskog života učenikove ličnosti. Temelj za poučavanje jest liturgijska katehezacija koja znači uvođenje čovjeka u liturgiju kao ličnu zajednicu Boga i čovjeka u Kristu. Liturgijsko okupljanje osnova je postojanja svijeta i čovjeka, a ne

njegova nadogradnja. Takva katehizacija pretpostavlja shvaćanje postojanja utemeljenoga na slobodi kao zajedništvu u ljubavi s drugom ličnošću, a ne na sebi kao jedinki. Najprije u učeniku treba izgraditi svijest o biću kao zajednici ličnosti, odnosno o ličnosti kao zajednici slobode s drugom ličnošću, i to na temelju općega životnog iskustva, učenja Crkve o Božjem postojanju kao zajednici ličnosti i liturgijskog iskustva kršćanskog postojanja, odnosno postojanja Crkve koje upućuje na ontologiju kao izraz zajedništva ličnosti. Liturgijsko i doktrinarno stajalište Crkve valja dovesti u vezu jedinstva, tj. identičnosti. To znači da se vjera u Boga, znanje o Bogu, sloboda, ličnost, ljubav poistovjećuju s liturgijskim postojanjem čovjeka koje je način postojanja i djelovanja u odnosu s Bogom, drugim ljudima, sa svijetom i samim sobom. Ciljevi nastavnog predmeta ostvaruju se tako da učenik proširuje i produbljuje znanje, razvija vještine i utvrđuje stajališta tijekom i izvan nastave, odnosno dijalogom i radom u skupini (timu), paru i pojedinačno. S obzirom na odgojnu funkciju i glavni cilj Pravoslavnoga vjeronauka viđen u zajedništvu, iskustva učenja i rad u zajednici najviše pridonose razvoju kompetencija izražavanja, vođenja dijaloga, prihvaćanja različitosti, povezivanja u vjersku i društvenu zajednicu. Odgojno-obrazovni proces treba organizirati u skladu s nastavnim principima (načelima): vjerske utemeljenosti, očiglednosti, povezivanja naučenoga sa životnom praksom, dobne i individualne primjerenosti, diferencijacije, sistematičnosti i postupnosti, svjesne aktivnosti, trajnosti znanja vještina i navika te principom racionalizacije i ekonomičnosti. U ostvarivanju odgojno-obrazovnih ishoda treba primjenjivati raznovrsne aktivnosti koje sadržavaju slušanje i razgovor o danoj temi, igranje, ilustriranje, dramatisiranje, upotrebu različitih medija i sredstava, demonstriranje i vrednovanje postignutoga. Pri izboru aktivnosti treba uzeti u obzir učeničke potrebe da se bave nečim stvarnim, korisnim i za njih same i za zajednicu te da vide smisao onoga što uče. Treba poticati učeničku aktivnost i inicijativu u osmišljavanju načina učenja i ostvarivanja tematskih sadržaja te vrednovanja. Kako bi se ostvarili očekivani odgojno-obrazovni ishodi kod svakog učenika, iskustva učenja potrebno je prilagoditi učeničkoj dobi i psihološkoj osjetljivosti učenika određivanjem primjerene količine tematskih sadržaja te primjenom različitih odgojnih i pedagoško-didaktičkih metoda.

Uloga učitelja

Budući da se metoda prenošenja iskustva vjere temelji na pravoslavnom shvaćanju ličnosti, potrebno je naglasiti da je (vjero)učitelj kao liturg ključna figura i da o odnosu koji ostvari s učenicima ovisi njihovo učenje i razvoj te sâm odgojno-obrazovni proces. Osnovna je postavka vjeronauka u tome da se odnos učitelj – učenik sastoji u slobodnom odnosu evanđeoske ljubavi – poslušnosti u kojemu će učenik i učitelj biti radosni. Učitelj potiče razvoj i učenje gledajući u učeniku jedinstvenu i neponovljivu kršćansku ličnost koju treba voditi kroz odgojno-obrazovni proces razvijajući kompetencije i usvajajući kršćanske vrijednosti. Svojim čovjekoljubivim odnosom animira i potiče učenika prema njegovim sklonostima, motivira ga različitim pohvalama, vrednovanjem i izražava očekivane rezultate te put do njihova ostvarenja. Učitelj pruža neprestanu potporu pokazujući i, ako je potrebno, ispravljajući smjer u učenju. Pojavljuje se kao mentor, koordinator, organizator i upravitelj odgojno-obrazovnoga procesa, ali te se uloge postupno mijenjaju i on postaje suradnik, savjetnik i pomoćnik tijekom transformacije obrazovanja u samoobrazovanje. U poučavanju ističe bitne, ključne i nosive pojmove od kojih se sastoji struktura tematskih sadržaja kako bi učenik u procesu učenja lakše stekao znanja, svladao vještine i oblikovao stajališta izražena odgojno-obrazovnim ishodima. Učitelj uspostavlja lični odnos s učenikom u kojem se ličnost doživljava na autentično pravoslavan način. Izgradnja međusobne vjere i povjerenja između učitelja i učenika jest paradigmatički pristup vjeronaučnomu odgojno-obrazovnom procesu. Učitelj gaji duh zajedništva među učenicima direktnim (neposrednim), indirektnim (posrednim) i kooperativnim metodama. S obzirom na to da učenici imaju različite potrebe i mogućnosti, učitelj pristupa učeniku, prilagođava određeni tematski sadržaj i zadatke njegovim sposobnostima imajući na umu dob, razlike u iskustvu, tempu i ritmu rada, motivaciji, stajalištima prema izvršavanju školskih zadataka i drugim osobinama. Diferencijaciju je moguće provesti na nekoliko načina: dijeljenjem tematskih sadržaja na više razina, dijeljenjem (grupiranjem) učenika prema njihovim interesima, ponudom različitih izvora znanja uz mogućnost da učenici sami izaberu kojima će se koristiti te naposljetku projektnom nastavom. Učenik

koji pokazuje darovitost dobiva dodatne zadatke poput iscrpnog istraživanja pojedine teme. Posebnu pozornost učitelj posvećuje učeniku koji slabije ostvaruje očekivane ishode i učenicima s teškoćama. Individualizirani pristup u ostvarivanju ciljeva odgojno-obrazovnog procesa ostvaruje se unutar razrednog odjela u kojemu učenici pružaju potporu i pomažu jedni drugima. Najvažnije je da se svaki učenik osjeća važnim i jedinstvenim dionikom školske zajednice, a u kršćanskom smislu neponovljivom i jedinstvenom ličnošću.

Materijali i izvori

U odgojno-obrazovnom procesu Pravoslavnoga vjeronauka u svrhu učenja i poučavanja upotrebljavaju se različiti materijali i izvori. Na prvom mjestu izdvajaju se pisani materijali i izvori: Sveto pismo, udžbenici, priručnici, enciklopedije, leksikoni, knjige i članci bogoslovnog karaktera te povijesno-geografske karte. Posebno mjesto zauzimaju multimedijski sadržaji i informacijsko-komunikacijska tehnologija kao suvremeni mediji. Svakako, treba naći pravu mjeru primjene različitih resursa i poticati njihovu odgovornu i racionalnu upotrebu. U kontekstu ličnosti nezamjenjivi su izvori iskustva i doživljaja sâm učitelj i liturgijsko okupljanje.

Okolina

Učionica ili predmetni kabinet (ako uvjeti to dopuštaju) primarno su mjesto izvedbe odgojno-obrazovnog procesa Pravoslavnoga vjeronauka. Kako bi se bolje razumjeli i ostvarili pojedini odgojno-obrazovni ishodi, nastava se može izvoditi u hramu ili prirodi (terenska nastava i poklonička putovanja). Zbog višestruke povezanosti vjeronaučni odgojno-obrazovni proces može se izvoditi u suradnji s ostalim predmetima, prije svega onima koji pripadaju društveno-humanističkoj skupini. Karitativni nastavni sadržaji ili oni koji se odnose na društvenu angažiranost mogu se učiti i poučavati u izvanškolskoj okolini. Suradnja s predstavnicima i zajednicama lokalne, regionalne ili državne uprave te predstavnicima drugih vjerskih zajednica u humanitarnim, ekološkim i sličnim projektima svakako može biti poticajna za učenika. Raznoliki prostorno-vremenski uvjeti u kojima učenik ostvaruje pojedine odgojno-obrazovne ishode omogućuju mu lakše razumijevanje svijeta oko sebe, socijalizaciju i prepoznavanje svoje uloge kao kršćanina u svijetu.

Određeno vrijeme

Nastavni predmet Pravoslavni vjeronauk uči se i poučava tijekom odgojno-obrazovnog procesa u školi, no odgojno-obrazovni ishodi mogu se ostvariti i u izvanškolskom radu (učenje kod kuće, domaći zadatci, liturgijske aktivnosti). Učenik tijekom odgojno-obrazovnog procesa prema godini učenja i zastupljenosti vjeronaučnoga koncepta (Liturgija, Crkva, Bogoslovlje i život, Objava, Podvig i umjetnost) provodi različito vrijeme u učenju pojedinog koncepta. Ostvarenje odgojno-obrazovnih ishoda pojedinog koncepta u svakoj godini učenja zahtijeva najmanje sedam nastavnih sati, a najviše dvadeset pet. S obzirom na to da je učitelj autonoman u procjeni količine zastupljenosti tematskih sadržaja pojedinog koncepta, predloženi broj nastavnih sati može varirati.

Grupiranje djece i učenika

Učenici koji pohađaju nastavu Pravoslavnoga vjeronauka na različitom stupnju usvajaju različite tematske sadržaje i pokazuju interes za njih. Oni koji trebaju više potpore u radu, mogu razvijati sposobnosti i znanje u radu u skupini (timskom radu) uz darovite učenike. Podjela se može temeljiti i na tome da daroviti učenici budu u zajedničkoj skupini kako bi bolje upoznali pojedine tematske sadržaje za koje pokazuju posebno zanimanje. Potencijal razrednog odjela iskorištava se za uspješnije učenje u sklopu interaktivne nastave. Pod time se misli na suočavanje sa stvarnim problemima u ljudskim odnosima u razrednoj i školskoj zajednici, lokalnoj i široj zajednici. Od prvoga do petoga razreda osnovne škole asocijacije, ilustracije i ciljani projekti potiču učenike na jasnije izražavanje, međusobno poštovanje i nadasve kršćansku ljubav. Od šestoga razreda osnovne škole do završetka

srednje škole, uz navedeno, učenike se potiče na razvoj rasprave i preciznije iznošenje stajališta. Učitelj prema osobnoj prosudbi prepoznaje ključne probleme i mogućnosti u razvoju učenika te njihove potencijale kojima pridonose razvoju osjećaja pripadnosti zajednici. Unutar odgojno-obrazovnog procesa projektima i konkretnim radom u društvenoj zajednici moguće je učenike podijeliti u skupine neovisno o razredu koji pohađaju (u mješovite skupine s određenim zadacima). Budući da se broj učenika koji pohađaju izbornu nastavu Pravoslavnoga vjeronauka razlikuje, u pojedinim slučajevima, kad je u razrednom odjelu manje učenika, trebaju se podijeliti u kombinirane razredne odjele (istoga godišta ili različitih godišta). Ako se učenici trebaju podijeliti u skupine prema godištu, to se čini prema načelu bližih godišta, a odgojno-obrazovni proces učitelj planira vodeći računa o konceptualnom pristupu.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu usvojenosti odgojno-obrazovnog ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja, strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljene ciljeve te načini vrednovanja i ocjenjivanja ostvarenih postignuća.

G. VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Pravoslavni vjeronauk potiče razvoj svijesti učenika o zajedništvu unutar vjerske (liturgijske) i društvene zajednice te o pravoslavnoj duhovnoj baštini i identitetu, ali i otvorenom odnosu prema pripadnicima drugih (ne)religijskih zajednica. Učenička postignuća vrednuju se prema stečenom znanju, svladanim vještinama i oblikovanim stajalištima koja dobivaju puninu smisla u ostvarenju kršćanskog etosa. Vrednovanje sadržava kvalitativnu i kvantitativnu procjenu učeničkih postignuća, zalaganja, odnosa prema drugima u kontekstu odgovornosti i suradnje. Vrednovanje postignuća učenika pretpostavlja uporabu različitih oblika sustavnog praćenja i vrednovanja kako bi se unaprijedio proces učenja i napredovanja učenika što nadilazi praksu brojčanog ocjenjivanja.

Elementi vrednovanja zastupljeni su u svim razredima. To su:

- a) sadržaj vjere – usvojenost odgojno-obrazovnih ishoda na kognitivnoj razini
- b) stvaralaštvo – usvojenost i primjena odgojno-obrazovnih ishoda na psihomotoričkoj razini
- c) kultura komunikacije – razvoj ispravnih stajališta prema sebi, drugima i radu.

Vrednovanje u Pravoslavnome vjeronauku slijedi tri osnovna pristupa vrednovanju:

- vrednovanje za učenje
- vrednovanje kao učenje
- vrednovanje naučenoga.

Prvim dvama pristupima potiče se promišljanje o učenju i dosadašnjim rezultatima, usmjerava na sljedeće aktivnosti i osnažuje kapacitet učenika za učenje. U pravilu ti oblici vrednovanja ne završavaju ocjenama, nego se naglašava razmjena informacija i iskustava o procesima učenja i usvojenosti znanja, stajališta i vještina. Vrednovanje i poučavanje planiraju se zajedno kako bi se vrednovanjem dobile jasne, specifične, pravodobne i konstruktivne informacije. U temeljima su vrednovanja cjeloviti pristup praćenja i poticaj individualnog razvoja svakog učenika. Svrha tih dvaju pristupa vrednovanja jest učeničko samovrednovanje. Učenik uči vrednovati svoja postignuća i pronalaziti mogućnosti za poboljšanje učenja u čemu mu pomaže učiteljeva povratna informacija (npr. dnevnik rada, anketa, popis za provjeru itd.).

Vrednovanje naučenoga uzima u obzir razine usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda i njihova je procjena kod učenika nakon učenja određenoga tematskog sadržaja ili na kraju pojedinoga odgojno-obrazovnog razdoblja te je u skladu s predloženim razinama usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda. U Pravoslavnom vjeronauku vjera i povjerenje između učenika i učitelja pridonose kvalitetnijoj refleksiji i senzibilnosti učenika u učenju.

Učenička postignuća vrednuju se opisno i brojčano. Opisno praćenje uključuje sustavno i kontinuirano vođenje bilježaka o učeničkim interesima, aktivnostima i postignutim odgojno-obrazovnim ishodima, imajući na umu posebnost vrijednosne perspektive Pravoslavnoga vjeronauka. Učitelj treba prosuditi koju vrstu vrednovanja primijeniti kako bi učeniku pomogao u

samovrednovanju, odnosno kako bi imao uvid u razinu ostvarenosti rezultata te našao rješenje kad iskrsnu eventualne teškoće. Brojčano praćenje iskazuje se brojčanim ocjenama. Ocjene ne moraju pratiti razine usvojenosti određenih odgojno-obrazovnih ishoda unutar koncepta predmeta, ali u nekim slučajevima to mogu. Zbog odgojne zadaće predmeta preporučuje se pronalaziti u učeničkom radu i ponašanju elemente za pozitivne ocjene.

Preporučene metode poticanja učeničkih postignuća pismene su i usmene pohvale kojima se može vrednovati doprinos učenika u stvaranju poticajnog ozračja u radu, izgrađivanju i očuvanju dobrih međuljudskih odnosa. Tako se osiguravaju motiviranost i osposobljenost učenika za cjeloživotno usvajanje i razumijevanje tematskih sadržaja Pravoslavnoga vjeronauka. Dokaz usvojenosti pojedinog odgojno-obrazovnoga ishoda jest pokazni razvoj predmetnih kompetencija: aktivno sudjelovanje u dijalogu uz poštovanje mišljenja drugih; verbalno, pismeno ili ilustrativno-demonstrativno izražavanje; prakticiranje vjerskoga života i kršćanskih vrijednosti. Izvješće o postignućima učenika treba biti transparentno za učenika, roditelje i ostale čimbenike odgojno-obrazovnoga procesa. Ono se ne svodi samo na obavijest o ocjeni, nego se nastoje kvalitetnije i detaljno opisati ukupnost i kvaliteta postignuća učenika.

Navedeni elementi vrednovanja jednako su vrijedni pri određivanju zaključne (pr)ocjene na način da je u prvom i drugom razredu osnovne škole naglasak na kulturi komunikacije, od trećeg do osmog razreda osnovne škole na stvaralaštvu, a u srednjoj školi na sadržaju vjere.

Kvalitativni osvrt odnosi se na procjenu temeljnih kompetencija: odgovornost, samostalnost i samoinicijativnost te na komunikaciju i suradnju. Njime se opisuje što učenik zna i može, u čemu je posebno uspješan, a u kojim elementima treba potporu.

H. POJMOVNIK

amin – Amen, neka tako bude, istina

anafora – liturgijska molitva uznošenja (prinošenja) darova

antifoni – opći naziv za crkveni himan ili dijelove Psaltira; crkvenih pjesmama u kojima se slavi utjelovljenje Isusa Krista, Sina Božjega; pjevaju se uglavnom s dviju pjevnica (visoki stalak za polaganje liturgijskih knjiga) ili s dva zbora istodobno: jedan zbor započinje navedene pjesme, a drugi ih dovršava

antimins – platno na kojem se služi liturgija, a u koje su ušivene svete moći

apostolsko prejemstvo – nasljeđe, načelo crkvenoga prava prema kojemu crkvena hijerarhija neposredno proizilazi iz niza rukopolanja, koje je postavio sâm Isus Krist preko apostola

bogoljublje – ljubav prema Bogu

brojanica – krunica

bukvar – knjiga namijenjena početnicima koji trebaju naučiti čitati i pisati ćirilicu (pravoslavni bukvar – knjiga namijenjena onima koji su tek kršteni i koji trebaju naučiti osnovne istine pravoslavne vjere)

časoslov – jedna od pravoslavnih bogoslužnih knjiga

čovjekoljublje – ljubav prema čovjeku

darci – platnjeni prekrivač za diskos i putir koji se upotrebljavaju u liturgiji

detinjci – crkveni blagdan posvećen djeci koji se slavi u predbožićno vrijeme

diskos – krug, kolut, okrugla ploča; liturgijski predmet u obliku tanjurića na kojemu se za liturgije nalazi kruh, tj. poslije, nakon pretvorbe, tijelo Kristovo

domostroj – plan, pothvat, projekt; božanski plan kako da se svi ljudi spase; izgrađivanje (izgradnja) spasenja po providnosti Božjoj

eparhija – biskupija, u Pravoslavnoj Crkvi označava crkveno-administrativno područje kojim upravlja episkop

episkop – prvosvećenik, svećenički starješina, biskup; svećenik najvišega čina koji rukopolaže druge svećeničke osobe u Pravoslavnoj Crkvi

eshaton – kraljevstvo Božje

etos – moralni karakter, priroda, temperament; navika, običaj

euharistija – blagodarenje, zahvalnost, euharistija

gospod – Gospodin (Bog)

kristologija – crkveni nauk o Kristu, drugoj osobi Sv. Trojstva
ipostas – osoba, hipostaza; izraz kojim se u Pravoslavnoj Crkvi određuje posebnost svake osobe Sv. Trojstva – Oca, Sina i Duha Svetoga; označava ono što je trojstveno u biti Sv. Trojstva (hipostaza je izraz koji se upotrebljava u katoličkoj teologiji, tj. hrvatskome teološkom nazivlju)
jednosuštno – istobitno
jektenija – niz kratkih molitvi koje izgovara svećenik ili đakon tijekom bogoslužja dok vjernici odgovaraju
jeleosvećenje – sveta tajna (sakrament) u kojoj se prema propisanim molitvama bolesnici pomazuju svetim uljem radi ozdravljenja
jerarh – episkop, metropolit, patrijarh; najviši čin tročlane jerarhije
jerarhija – ustroj u Crkvi putem kojega su svi članovi crkvene zajednice, od najviših prvosvećenika do posljednjega vjernika, ujedinjeni u svetu svezu radi neprestana duhovnog napredovanja i usavršavanja
jeres – hereza
kondak – naziv za pravoslavni crkveni himan ili pohvalnu bogoslužnu pjesmu u čast blagdana ili sveca
kozmiologija – znanost koja proučava i pokušava objasniti nastanak i evoluciju svemira; crkveni nauk o postanju i uređenju svijeta
krst – križ
ktitor – osnivač, utemeljitelj, zadužbinar; naziv za utemeljitelja, pokrovitelja ili samo priložnika crkve i samostana (manastira)
koplje – nož, bodež; specijalno izrađen kratki nožić u obliku koplja s drvenom ručkom koji se upotrebljava u pripremanju liturgijskoga kruha za pričest
krepost – čovjekova pozitivna osobina, moralna čistoća, ukupnost moralnih vrlina, čestitost
krsna slava – proslava sveca obiteljskog patrona
ličnost – jedinstveno i neponovljivo biće koje ne može postojati samo za sebe, nego jedino u zajednici s drugim; u pravoslavnoj teologiji ličnost je širi pojam od pojma osobe ili osobnosti, jer u sebi uključuje nužnu relaciju prema drugima i uključenost u zajednicu, dok je osoba čovjek pojedinac. Pojam ličnosti je, uvjetno rečeno, tehnički termin u pravoslavnoj teologiji.
logos – razum, riječ, smisao; druga božanska osoba
manastir – samotna utvrda, samostan; obitavalište u koje se povlače oni koji su se posvetili Bogu i koji su pobjegli od svjetovnoga, mirskog života i meteža; u njemu monasi žive u strogom podvizavanju, postu, molitvi, cjelomudrenosti (moralnoj čistoći), poslušnosti i siromaštvu
materice – blagdan posvećen majkama koji se slavi u predbožićno vrijeme
miropomazanje – sveti sakrament koji se vrši neposredno po krštenju, a označava silazak blagodati Duha Svetoga na novokrštenoga
moći – moći, zemni ostaci, dijelovi ili samo čestice tijela nekog sveca
monah – sâm, samac; onaj koji provodi osamljениčki život u samostanu, koji je dao zavjet bezbračnosti, siromaštva i bezuvjetne poslušnosti
nafora – ostatak od profore (kruha koji je namijenjen za bogoslužnu upotrebu) koji se dijeli vjernicima poslije liturgije
naos – brod crkve (središnji dio crkve – hrama)
ontologija – filozofska disciplina koja raspravlja o bitku te njegovim općim temeljnim i konstitutivnim odrednicama
opit – iskustvo
utjelovljenje – inkarnacija, ključni kršćanski teološki pojam – označava Boga koji je postao čovjek (plot – tijelo); prema kršćanskom učenju, to se zbilo rođenjem Isusa, Sina Božjega, od Djevice Marije, zvane Bogorodice
parimeji – odabrani odjelci iz Sv. pisma Staroga zavjeta koji se čitaju u bogoslužju
parohija – župa
pnevmatologija – učenje o Duhu Svetome u Crkvi, bogoslovna znanost o Duhu Svetome, trećoj božanskoj osobi
pomjesna crkva – lokalna (autokefalna – samostalna) crkva

podobije – stanje savršenstva koje je pozvan dostići čovjek, koji je stvoren prema liku i podobi Božjemu, a koje je izgubio padom u grijeh i koje ponovno zadobiva u Isusu Kristu; usmjerenje i kretanje lika prema Božjemu savršenstvu

podvig – pothvat, napor, trud, žrtva (kretanje prema...)

podvižnički – onaj koji se odnosi na pothvat

prasluka – starozavjetni događaji i ličnosti koji najavljuju (predstavljaju) događaje i ličnosti iz Novoga zavjeta

priprata – ulazni dio pravoslavne crkve

proskomidija – prinošenje, bogoslužno pripremanje kruha i vina koje svećenik vrši u oltaru prije početka liturgije

putir – kalež, liturgijski predmet, čaša s drškom koja služi za osvješćavanje vina (razblaženoga vodom) iz koje vjernici primaju svetu pričest

pričešće – pričest

projaviti – pokazati, prikazati; objaviti; otkriti; posredno objaviti

sabranje – okupljanje, sabiranje (sabranje oko episkopa na liturgiji)

sinod – sinoda

službenik – svećenička knjiga u kojoj je izložen poredak svete liturgije, jutarnjeg i večernjeg bogoslužja

starečnik – zbirka priča o krepostima koje nam se prikazuju kroz monaški život

sveta trojica – Sveto Trojstvo

svetajna – izraz koji se upotrebljava za liturgiju, euharistiju

Trebnik – bogoslužna knjiga u kojoj su izložene molitve koje svećenik čita tijekom vršenja pojedinih svetih tajni i obreda (sakramenata i sakramentalija)

trijadologija – crkveni nauk o Sv. Trojstvu

tropar – kratka crkvena molitvena pjesma koja sadržava bit blagdana za koji je napisana

usjekovanje – sjećanje, odsijecanje (glave sv. Ivana Krstitelja)

uspenije – usnuće, san, smrt (Presvete Bogorodice)

vaznesenje – uzašašće (Gospodina Isusa Krista na nebo četrdeseti dan nakon uskrsnuća)

vozglas – završna rečenica u određenoj molitvi na bogoslužju

vavedenje – blagdan uvođenja Presvete Bogorodice u jeruzalemski hram

vrline – pravoslavni crtani film i tekst za djecu koji privlačno i kreativno obrađuje kršćanske kreposti

vhod – ulazak; vhomom se nazivaju dva čina u božanstvenoj liturgiji i jedan na večernjoj službi Božjoj

zvjezdica – dvije male, uske polukružne metalne poluge spojene u obliku križa koje se na kraju pripremnoga dijela liturgije (proskomidije) stavljaju kao držak na diskos iznad agneca (liturgijski kruh koji nakon pretvorbe postaje tijelo Kristovo)

žitija svetih – crkveno-književno (hagiografsko) djelo u kojem su opisani životi svetaca